

Kulturutskottets betänkande 2024/25:KrU7

Litteratur, språk och konstarter

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, främst med hänvisning till vidtagna åtgärder och pågående arbete. Motionsyrkandena handlar bl.a. om scenkonstens villkor, bibliotek, svenska språkets ställning, litteratur och nationella minoritetsspråk.

I betänkandet finns 26 reservationer (S, SD, V, C, MP) och tre särskilda yttranden (S, SD, V).

Behandlade förslag

Cirka 60 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2024/25.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut4

Redogörelse för ärendet7

 Ärendet och dess beredning.....7

Utskottets överväganden.....8

 Musik och scenkonst8

 Konst, konsthantverk och design.....10

 Renovering av Kungliga Operan13

 Nationalscen för Sápmi14

 Bibliotek15

 Bibliotekstjänster för nationella minoriteter17

 Svenska språkets ställning18

 Nordiska språk.....21

 Skrivregler för ortnamn22

 De nationella minoritetsspråkens ställning24

 Litteratur26

 Läsandeåtgärder och kulturkanon.....29

 Digital tillgång till kultur32

 Motioner som bereds förenklat.....34

Reservationer36

 1. Musik och scenkonst, punkt 1 (S).....36

 2. Konst, konsthantverk och design, punkt 2 (S)37

 3. Konst, konsthantverk och design, punkt 2 (MP).....38

 4. Renovering av Kungliga Operan, punkt 3 (S)39

 5. Nationalscen för Sápmi, punkt 4 (V).....39

 6. Nationalscen för Sápmi, punkt 4 (MP)40

 7. Bibliotek, punkt 5 (S)41

 8. Bibliotekstjänster för nationella minoriteter, punkt 6 (S)42

 9. Bibliotekstjänster för nationella minoriteter, punkt 6 (V).....43

 10. Bibliotekstjänster för nationella minoriteter, punkt 6 (MP).....44

 11. Svenska språkets ställning, punkt 7 (SD)45

 12. Svenska språkets ställning, punkt 7 (C).....46

 13. Nordiska språk, punkt 8 (SD)47

 14. Skrivregler för ortnamn, punkt 9 (SD).....48

 15. De nationella minoritetsspråkens ställning, punkt 10 (SD)49

 16. De nationella minoritetsspråkens ställning, punkt 10 (V).....50

 17. De nationella minoritetsspråkens ställning, punkt 10 (MP).....51

 18. Litteraturpolitik, punkt 11 (S).....52

 19. Litteraturpolitik, punkt 11 (V)53

 20. Litteraturpolitik, punkt 11 (MP)54

 21. Litteraturproduktion, punkt 12 (SD)55

 22. Litteraturproduktion, punkt 12 (V)56

 23. Läsandeåtgärder och kulturkanon, punkt 13 (S)57

 24. Läsandeåtgärder och kulturkanon, punkt 13 (MP).....58

 25. Digital tillgång till kultur, punkt 14 (SD)60

 26. Digital tillgång till kultur, punkt 14 (V)61

Särskilda yttranden63

 1. De nationella minoritetsspråkens ställning, punkt 10 (S)63

 2. Motioner som bereds förenklat, punkt 15 (SD)63

3. Motioner som bereds förenklat, punkt 15 (V)	64
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	65
Motioner från allmänna motionstiden 2024/25	65
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet	72

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Musik och scenkonst

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:128 av Tomas Eneroth (S) och

2024/25:3110 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkandena 11–14.

Reservation 1 (S)

2. Konst, konsthantverk och design

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1774 av Mats Berglund m.fl. (MP) yrkande 17 och

2024/25:3110 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkandena 26, 28 och 29.

Reservation 2 (S)

Reservation 3 (MP)

3. Renovering av Kungliga Operan

Riksdagen avslår motion

2024/25:3110 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 15.

Reservation 4 (S)

4. Nationalscen för Sápmi

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1754 av Jan Riise m.fl. (MP) yrkande 19 och

2024/25:1935 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 14.

Reservation 5 (V)

Reservation 6 (MP)

5. Bibliotek

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:436 av Serkan Köse (S),

2024/25:793 av Jamal El-Haj (-),

2024/25:2021 av Susanne Nordström m.fl. (M) och

2024/25:3110 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkandena 17, 24 och 25.

Reservation 7 (S)

6. Bibliotekstjänster för nationella minoriteter

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1745 av Jan Riise m.fl. (MP) yrkande 4,

2024/25:1747 av Jan Riise m.fl. (MP) yrkande 3,

2024/25:1935 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 4,

2024/25:3110 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 20 och

2024/25:3193 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 18.

Reservation 8 (S)

Reservation 9 (V)

Reservation 10 (MP)

7. Svenska språkets ställning

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1346 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 3 och

2024/25:2958 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 11.

Reservation 11 (SD)

Reservation 12 (C)

8. Nordiska språk

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1301 av Runar Filper (SD) och

2024/25:1345 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 7.

Reservation 13 (SD)

9. Skrivregler för ortnamn

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:417 av Markus Wiechel m.fl. (SD) och

2024/25:1341 av Anna-Lena Hedberg m.fl. (SD) yrkande 9.

Reservation 14 (SD)

10. De nationella minoritetsspråkens ställning

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1421 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkandena 3, 6 och 8,

2024/25:1745 av Jan Riise m.fl. (MP) yrkande 6,

2024/25:1747 av Jan Riise m.fl. (MP) yrkande 2 och

2024/25:1935 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 13.

Reservation 15 (SD)

Reservation 16 (V)

Reservation 17 (MP)

11. Litteraturpolitik

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1774 av Mats Berglund m.fl. (MP) yrkande 46,

2024/25:1932 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 13 och

2024/25:3110 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 16.

Reservation 18 (S)

Reservation 19 (V)

Reservation 20 (MP)

12. Litteraturproduktion

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1336 av Alexander Christiansson m.fl. (SD) yrkande 6 och

2024/25:1932 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 11.

Reservation 21 (SD)

Reservation 22 (V)

13. Läsanståtgärder och kulturkanon

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1774 av Mats Berglund m.fl. (MP) yrkande 47,

2024/25:3110 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 23 och

2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 31.

Reservation 23 (S)

Reservation 24 (MP)

14. Digital tillgång till kultur

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1346 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 1,

2024/25:1348 av Anna-Lena Hedberg m.fl. (SD) yrkande 2 och

2024/25:1932 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 15.

Reservation 25 (SD)

Reservation 26 (V)

15. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 25 mars 2025

På kulturutskottets vägnar

Mats Berglund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Mats Berglund (MP), Malin Danielsson (L), Alexander Christiansson (SD), Lawen Redar (S), Kristina Axén Olin (M), Jonas Andersson (SD), Azadeh Rojhan (S), Emma Ahlström Köster (M), Magnus Manhammar (S), Runar Filper (SD), Ewa Pihl Krabbe (S), Peter Öllén (M), Vasiliki Tsouplaki (V), Roland Utbult (KD), Catarina Deremar (C), Anna-Lena Hedberg (SD) och Louise Thunström (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet ca 60 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2024/25. Motionsyrkandena handlar bl.a. om musikens och scenkonstens villkor, biblioteksfrågor, svenska språket, de nationella minoritetsspråken, litteratur och läsande samt digitalisering. Av dessa yrkanden bereds 16 i förenklad form eftersom de tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden. En förteckning över de behandlade förslagen finns i bilaga 1. De yrkanden som bereds förenklat finns i bilaga 2.

Utskottet har fått information från kulturminister Parisa Liljestrand (M), socialminister Jakob Forssmed (KD), finansmarknadsminister Niklas Wykman (M), Kiruna kommun och utredningen Ändamålsenlig hyressättning för vissa byggnader. I samband med en inrikes resa till Skåne län 2024 fick utskottet information från Länsstyrelsen i Skåne län, Malmö Live Konserthus, Skånes Dansteater och Form/Design Center. Utskottet har även gjort studiebesök vid Läsföräldrainstitutet i Södertälje, Konstnärsnämnden, Forum för levande historia och Kungliga biblioteket.

Utskottets överväganden

Musik och scenkonst

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om musikens och scenkonstens villkor.

Jämför reservation 1 (S).

Motionerna

Lawen Redar m.fl. (S) menar i kommittémotion 2024/25:3110 yrkande 11 att danskonsten drabbades hårt under pandemin. Regeringen bör enligt motionärerna ta initiativ till dialog med dansutbildningarna, företrädare för dansens institutioner, de fria utövarna samt dansscenerna i Sverige för att förbättra dansens infrastruktur. Motionärerna menar vidare i yrkande 12 att det är dags att utreda den svenska musikens villkor och förutsättningar. Enligt motionärerna bygger det svenska musikundret på en rad offentliga och privata synergier men med tiden har t.ex. den kommunala kulturskolans förutsättningar försvagats och antalet musikscener i landet blivit allt lägre. Teknikutvecklingen har därtill skapat helt nya förutsättningar. Motionärerna påtalar i yrkande 13 att regeringen 2024 tog bort prioriteringen av blåsmusiken i Statens kulturråds regleringsbrev. Motionärerna menar att blåsmusiksatsningen i stället behöver förlängas och att frågan bör prioriteras. Motionärerna vill i yrkande 14 att regeringen ska ta fram en konsekvensanalys av nedskärningarna på de nationella scenerna. Regeringen bör enligt motionärerna i stället stärka svensk scenkonst.

Tomas Eneroth (S) framför i motion 2024/25:128 att den ekonomiska krisen i många hushåll har gjort att fler föräldrar inte har råd att låta sina barn och ungdomar spela musikinstrument. Motionären menar att regeringens besparing på den kommunala kulturskolan ytterligare har försvårat förutsättningarna. Enligt motionären bör de satsningar på blåsmusik som initierades av den förra regeringen fortsätta och vidareutvecklas.

Bakgrund

Statens kulturråd (Kulturrådet) ska redovisa hur myndigheten bidrar till genomförandet av regeringens Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher (skr. 2023/24:111). Myndigheten ska särskilt redovisa hur den arbetar med att främja förutsättningarna för kulturella och kreativa branscher, i hela landet och internationellt, samt göra en bedömning av resultatet av dessa insatser.

Kulturrådet ska även redovisa hur myndigheten samverkar med andra myndigheter och främjandeaktörer för att bidra till genomförandet av strategin för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft.

Senast den 30 september årligen är det möjligt att ansöka om stöd till vissa icke-statliga kulturlokaler hos Boverkets s.k. samlingslokaldelegation. Kulturlokaler kan få stöd till nybyggnad och ombyggnad samt till standardhöjande reparationer, tillgänglighetsskapande åtgärder och energiåtgärder.

Kulturrådet fick i oktober 2023 i uppdrag att kartlägga musikområdets tillgång till scener och ändamålsenliga lokaler i hela landet. Uppdraget redovisades den 30 september 2024 och Kulturrådet föreslog bl.a. att

- ett treårigt utvecklingsbidrag ska inrättas för att stärka arrangörers tillgång till kultur- och musikscener
- medlen till samlingslokaldelegationen ska förstärkas
- skattereglerna för sponsring ska utredas.

Kulturrådet beslutar om ett antal olika bidrag som riktas specifikt till musikområdet. Dessa fördelas framför allt inom anslaget 2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål inom utgiftsområde 17. Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till det fria kulturlivet, arrangörer, musikutgivning och vissa andra aktörer av kulturpolitiskt intresse inom teater, dans och musik. Anslaget uppgår för 2025 till drygt 249 miljoner kronor.

Modellen med de tre scenkonstallianserna Teateralliansen, Dansalliansen och Musikalliansen erbjuder en villkorad grundanställning för frilansande utövare inom respektive område. De anställda skådespelarna, dansarna och musikerna tar tjänstledigt från respektive scenkonstallians när de arbetar på annat håll, och allianserna betalar ut lön till scenkonstnärerna under perioder när de saknar annat engagemang. Statsbidrag till allianserna fördelas inom ramen för anslaget 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete. Kulturrådet ska enligt regleringsbrevet 2025 fördela drygt 92 miljoner kronor till alliansverksamheten.

De konstnärliga centrumbildningarna är intresse- och förmedlingsorganisationer för ca 12 000 professionella konstnärer inom olika konstområden. Centrumbildningarna förmedlar konst- och kulturuppdrag i hela landet. Det finns tre centrumbildningar på musikområdet: Musikcentrum Syd, Musikcentrum Väst och Musikcentrum Öst. Musikcentrum Riks är ett förbund för samverkan och utveckling av de tre regionala musikcentrumen. För övrig scenkonst finns t.ex. Danscentrum och Teatercentrum. Kulturrådet fördelar bidrag till centrumbildningarna inom ramen för anslaget 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete.

Musik i Syd är en regional musikinstitution för Region Skåne och Kronoberg som har ett kulturpolitiskt uppdrag att göra levande musik tillgänglig även utanför de större städerna. Under 2022–2024 hade Musik i Syd ett samarbete med Blåsarsymfonikerna och Norrbottensmusiken för att värna återväxten av blåsmusiker samt blåsmusiken som konststart. Projektet, som går under namnet Swedish Wind Power har fått stöd av Kulturrådet och

Svenska Postkodlotteriets stiftelse för att särskilt kunna fokusera på barns och ungas möjlighet att musicera.

Ett annat initiativ är den enkätundersökning om det svenska musiklivets kompetensförsörjning som Svensk Scenkonst, Kungliga Musikhögskolan och Kungliga Musikaliska Akademien genomförde i december 2022. Enkäten riktades till medlemmar i Svensk Scenkonst som anställer musiker. Enligt rapporten Utbildningens betydelse för svenska musikers konkurrenskraft som presenterar undersökningen, har återväxten till det svenska musiklivet drastiskt försvagats och behovet är stort av mer professionella och välutbildade individer inom musikbranschen. I rapporten finns vidare ett flertal förslag på möjliga åtgärder.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar uppfattningen att det är viktigt att noga följa utvecklingen av musik- och scenkonstsektorns finansiering och hur olika samhällsförändringar påverkar de kulturella och kreativa branscherna. Utskottet är däremot inte berett att föreslå något tillkännagivande och anser att motionerna 2024/25:128 (S) och 2024/25:3110 (S) yrkandena 11-14 ska avslås.

Konst, konsthantverk och design

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om konst, konsthantverk och design.

Jämför reservation 2 (S) och 3 (MP).

Motionerna

Lawen Redar m.fl. (S) framför i kommittémotion 2024/25:3110 yrkande 26 att regeringen bör värna bildkonst, arkitektur och design och därigenom tillgängliggöra bild, form och konsthantverk för allmänheten. Motionärerna understryker i yrkande 28 att Form/Design Center har ett nationellt uppdrag och utgör den främsta plattformen för arkitektur, design och konsthantverk i södra Sverige. Enligt motionärerna är verksamheten en unik kunskapsresurs och de uppmanar regeringen att ta initiativ till att stärka Form/Design Center. Motionärerna vill i yrkande 29 att regeringen värnar Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund (SHR). Motionärerna menar att hemslöjd är ett levande kulturarv som förenar nutid och tradition, lokal särprägel och internationella influenser och att SHR är hårt drabbat av ett minskat organisationsbidrag.

Mats Berglund m.fl. (MP) menar i kommittémotion 2024/25:1774 yrkande 17 att utredningen om kultursamverkansmodellen visat att bild- och formkonsten är eftersatt och missgynnas i nuvarande modell. Motionärerna

menar att regeringen bör utveckla modellen så att dess syfte kan uppnås på ett bättre sätt. Regeringen bör även ge Kulturrådet i uppdrag att se över infrastrukturen för bild- och formkonsten.

Bakgrund

Bidrag till kultur i hela landet fördelas i huvudsak genom den s.k. kultursamverkansmodellen där bidragen fördelas av regionerna. Syftet med modellen är att föra kulturen närmare medborgarna och att ge regionerna ett ökat ansvar inom kulturområdet. För 2025 uppgår anslaget 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet till knappt 1,7 miljarder kronor. Regionernas fördelning av de statliga medlen ska enligt förordningen (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet bidra till att de nationella kulturpolitiska målen uppnås samt ge ökade möjligheter till regionala prioriteringar och variationer. Regionen ansvarar för att bidragsgivningen främjar en god tillgång för länets invånare till:

- professionell teater-, dans- och musikverksamhet
- museiverksamhet och museernas kulturmiljöarbete
- biblioteks-, läs- och litteraturfrämjande verksamhet
- professionell bild- och formverksamhet
- regional enskild arkivverksamhet
- filmkulturell verksamhet
- hemslöjd.

Det finns ett samverkansråd vid Kulturrådet som har till uppgift att värna de nationella kulturpolitiska målen inom modellen. Förutom Kulturrådet ingår Konstnärsnämnden, Kungliga biblioteket, länsstyrelserna (genom Länsstyrelsen i Hallands län), Nämnden för hemslöjdsfrågor, Riksteatern, Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet och Stiftelsen Svenska Filminstitutet i rådet.

Regeringen gav i juli 2022 en särskild utredare i uppdrag att genomföra en översyn av kultursamverkansmodellen (dir. 2022:103). Syftet med översynen var att undersöka om modellen kan utvecklas så att den i högre grad bidrar till kultur i hela landet och till att uppfylla de nationella kulturpolitiska målen. Översynen skulle även beakta regionernas frihet och ansvar.

Utredningen redovisade sitt slutbetänkande Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun i september 2023 (SOU 2023:58). Enligt utredningen syftar förslagen till att uppnå administrativa förenklingar och minskad detaljstyrning från statens sida. Enligt utredningen bör det vara möjligt även för kommunerna att fördela statsbidrag, och utredningen föreslår att det införs en ny lag om samverkan mellan stat, region och kommun på kulturområdet. I stället för dagens löpande uppföljning av regionala kulturplaner bör de berörda parterna få stor frihet att arbeta med utveckling inom områden som de själva prioriterar. Staten ska enbart efterfråga planer som omfattar verksamhet som en region, eller de kommuner som ligger i

regionen, vill driva i samverkan med staten. Utredningen föreslår också att beskrivningen av vilka konst- och kulturområden som kan få statsbidrag ska bli mer generell så att medel även kan fördelas till helt nya områden om parterna är överens om det.

Utredningens slutbetänkande har remitterats och i januari 2025 gav regeringen Kulturrådet i uppdrag att med utgångspunkt i analysen och förslagen från utredningen och remissvaren lämna förslag om hur myndighetens arbete och samverkan inom kultursamverkansmodellen kan vidareutvecklas (Ku2025/00053). De förslag som lämnas ska kunna genomföras inom befintliga ekonomiska ramar och uppdraget ska redovisas senast den 15 oktober 2025.

Form/Design Center i Malmö är en plattform för arkitektur, design och konsthantverk med ett uppdrag att fungera som nationell nod för gestaltad livsmiljö och verka för de nationella målen för arkitektur-, form- och designpolitiken. Verksamheten riktas till besökare och allmänhet i alla åldrar samt olika branschaktörer. Form/Design Center drivs med statliga anslag och stöd från Malmö stad och Region Skåne.

Nämnden för hemslöjdsfrågor är en statlig myndighet med uppdrag att främja hemslöjd i Sverige. Myndigheten samarbetar med landets regioner, civilsamhällets organisationer och andra kulturmyndigheter för att stärka och utveckla slöjdområdet. Riksdagen har för 2025 beslutat om drygt 11,9 miljoner kronor till Nämnden för hemslöjdsfrågor inom ramen för anslaget 4:3 inom utgiftsområde 17. Regeringen beslutade i mars 2025 att ge Nämnden för hemslöjdsfrågor i uppdrag att förbereda en avveckling av myndigheten och en överföring av dess uppgifter till Kulturrådet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar att Form/Design Center i Malmö har ett uppdrag att fungera som nationell nod för gestaltad livsmiljö. Utskottet noterar vidare att frågor som berör arkitektur, design och konsthantverk berör ett flertal olika aktörer och myndigheter på nationell, regional och kommunal nivå. Utskottet vill även lyfta fram det pågående arbetet med att utvärdera och förnya kultursamverkansmodellen och de uppgifter som Nämnden för hemslöjdsfrågor ansvarat för. Med hänvisning till pågående arbete menar utskottet att motionerna 2024/25:1774 (MP) yrkande 17 och 2024/25:3110 (S) yrkandena 26, 28 och 29 kan avslås.

Renovering av Kungliga Operan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om Kungliga Operans framtid.
Jämför reservation 4 (S).

Motionen

Lawen Redar m.fl. (S) framför i kommittémotion 2024/25:3110 yrkande 15 att regeringen bör beakta Kungliga Operans förslag ”Alternativet” och verka för en blocköverskridande överenskommelse om Kungliga Operans renovering. Motionärerna menar att Kungliga Operans framtid måste möjliggöra operaverksamhet som både är tillgänglig för publiken och erbjuder en god arbetsmiljö för de som arbetar där. Enligt motionärerna bör en så stor fråga som framtiden för nationalscenen för opera beredas i bred politisk enighet.

Bakgrund

Efter en framställan från Statens fastighetsverk (SFV) beslutade regeringen i juni 2023 att ge SFV i uppdrag att genomföra en förstudie för en renovering av operabyggnaden i Stockholm. SFV redovisade förstudien i en rapport i april 2024. Enligt förslaget skulle bl.a. repetitionslokaler för Kungliga Hovkapellet flyttas till andra lokaler utanför operabyggnaden. Regeringen gav därefter i juni 2024 SFV i uppdrag att se över ytorna ännu en gång och hitta en lösning så att bl.a. Kungliga Hovkapellet kunde få repetitionslokaler i operabyggnaden. I januari 2025 presenterade regeringen tillsammans med SFV och Kungliga Operan AB en lösning som bl.a. innebär plats för Kungliga Hovkapellet, en påbyggnad mot Kungsträdgården, en ny entré och publikfoajé, en rymlig andrascen, tre nya balettsalar och en ny terrass för publiken ovanpå Café Opera. Delar av ombyggnaden kommer att finansieras via privata donationer. Under ombyggnaden 2027–2032 kommer Kungliga Operan AB att ge sina föreställningar i nybyggda Gasometer i Norra Djurgårdsstaden.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar att regeringen, SFV och Kungliga Operan enats om en lösning som tillfredsställer flertalet av Kungliga Operans önskemål. Med hänvisning till redan vidtagna åtgärder avstyrker utskottet motion 2024/25:3110 (S) yrkande 15.

Nationalscen för Sápmi

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att Giron Sámi Teáhter ska bli nationalscen.

Jämför reservation 5 (V) och 6 (MP).

Motionerna

Nooshi Dadgostar m.fl. (V) framför i partimotion 2024/25:1935 yrkande 14 att regeringen bör ta initiativ till att inrätta en nationalscen för Sápmi. Motionärerna menar att Giron Sámi Teáhter är det samiska folkets teater och även en kunskapsbank inom språk och kultur för hela det samiska området. Enligt motionärerna har även Europarådets rådgivande kommitté lyft fram Giron Sámi Teáhters arbete för att bli en samisk nationalscen och uppmanat den svenska regeringen att besluta om det.

Jan Riise m.fl. (MP) menar i kommittémotion 2024/25:1754 yrkande 19 att Giron Sámi Teáhter är en viktig kulturell verksamhet som behöver fortsatt stöd. Enligt motionärerna är Giron Sámi Teáhter en arena för scenkonst som vänder sig till alla samer och teatern bör få ett uppdrag som nationalscen.

Bakgrund

Anslaget 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete förstärktes med 2 miljoner kronor 2024 för att stödja Giron Sámi Teáhters verksamhet (prop. 2023/24:1, bet. 2023/24:1, rskr. 2023/24:76–79). Motsvarande belopp har aviserats för 2025 och 2026 och regeringen beslutade den 13 februari 2025 att avsätta 2 miljoner kronor för teaterns verksamhet under 2025. Enligt regeringen ska det förstärkta bidraget ge teatern ökade möjligheter att utveckla och bedriva sin rikstäckande verksamhet. Förstärkningen ska även ge förutsättningar för samisk konstnärlig utveckling och bidra till ökad kunskap om samiskt liv, språk och kultur.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar att regeringen beslutat att avsätta 2 miljoner kronor för Giron Sámi Teáhters verksamhet under 2025. Utskottet avser att fortsätta följa frågan men anser inte att det i nuläget finns skäl att rikta ett tillkännagivande till regeringen om att ge teatern ett uppdrag som nationalscen. Utskottet anser därmed att motionerna 2024/25:1754 (MP) yrkande 19 och 2024/25:1935 (V) yrkande 14 kan avslås.

Bibliotek

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om folkbibliotek och statligt stöd till biblioteksverksamhet.

Jämför reservation 7 (S).

Motionerna

Lawen Redar m.fl. (S) vill i kommittémotion 2024/25:3110 yrkande 17 att regeringen tar fram en konsekvensanalys av nedläggningar av folkbibliotek. Motionärerna menar att neddragningarna på allvar börjar märkas runt om i Sverige med stängda filialer, indragna turer med bkbussen och mindre programverksamhet. Enligt motionärerna behövs en konsekvensanalys som ser över den geografiska skillnaden i tillgång till folkbibliotek. Motionärerna vill vidare i yrkande 24 att tillämpningen av den s.k. angiverilagen på folkbiblioteken ses över med hänsyn till bibliotekslagen. Enligt motionärerna bryter förslaget mot bibliotekslagens portalparagraf om att bibliotek ska vara till för alla. Motionärerna menar vidare i yrkande 25 att förslaget innebär en oacceptabel ordning som skulle vara en allvarlig inskränkning av folkbibliotekariernas yrkesroll och bibliotekslagens syfte.

Serkan Köse (S) menar i motion 2024/25:436 att biblioteken bör moderniseras som lärcenter genom digital infrastruktur, utbildning av bibliotekspersonal och utökade öppettider. Enligt motionären är biblioteken en oumbärlig del av Sveriges kulturella och utbildningsmässiga infrastruktur. I en tid av snabb digital utveckling måste de ges de resurser och verktyg som behövs för att fortsätta att vara relevanta och tillgängliga för alla medborgare.

Jamal El-Haj (-) framför i motion 2024/25:793 att regeringen bör undersöka förutsättningarna för att öka det statliga stödet till offentliga bibliotek i landet. Motionären menar att biblioteken bör erbjuda ett varierat utbud av litteratur för alla kommunens invånare och att det uppdraget kräver mer resurser än vad som finns tillgängligt i dag.

Bakgrund

Enligt bibliotekslagen (2013:801) ska varje kommun ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska främja läsning och tillgång till litteratur samt vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov. Allmänheten ska avgiftsfritt få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur under en viss tid oavsett publiceringsform. Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning.

Regeringen beslutade i februari 2024 om inriktningen på ett nytt stöd till folkbiblioteken. För 2024–2026 avsätts 40 miljoner kronor årligen för insatser

inom folkbibliotekens läsfrämjande arbete för barn och unga. Bidraget fördelas inom anslaget 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete.

Den 1 juli 2025 träder nya bestämmelser i kraft i skollagen (2010:800) om att elever i grundskolan, den anpassade grundskolan, specialskolan, same-skolan, gymnasieskolan och den anpassade gymnasieskolan ska ha tillgång till skolbibliotek. Varje huvudman ska i en biblioteksplan precisera hur ändamålet med skolbiblioteksverksamheten ska uppnås. Skolbiblioteken ska vara bemannade i sådan utsträckning att ändamålen med skolbibliotek uppnås.

Ersättning betalas ut till upphovsmän till litterära verk för användningen av deras verk vid de svenska folk- och skolbiblioteken. Ersättningen fördelas inom ramen för anslaget 5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer. Den delas ut av Sveriges författarfond, enligt förordningen (1962:652) om Sveriges författarfond, och baseras på en överenskommelse mellan staten och företrädare för de litterära upphovsmännen. Under 2023 uppgick biblioteksersättningen enligt överenskommelsen till drygt 188 miljoner kronor.

Utredningen om stärkt återvändandeverksamhet har bl.a. haft i uppdrag att se över delar av regelverket kopplat till återvändande och att föreslå åtgärder i syfte att stärka återvändandeverksamheten för den som har ett verkställbart beslut om avvisning eller utvisning (dir. 2022:91). När det gäller frågan om att vissa myndigheter skulle få en utökad uppgiftsskyldighet när det finns anledning för en myndighet att anta att en utlänning inte har rätt att vistas i Sverige föreslår utredningen i sitt slutbetänkande SOU 2024:80 att en sådan skyldighet inte ska gälla alla myndigheter.

Utredningen har remitterats och remissvar ska ha inkommit senast den 12 mars 2025.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar bibliotekslagens krav på att varje kommun ska ha folkbibliotek och de nya bestämmelserna i skollagen om att alla elever ska ha tillgång till skolbibliotek. Utskottet välkomnar vidare att regeringen avsatt 40 miljoner kronor årligen 2024–2026 till folkbibliotekens läsfrämjande arbete för barn och unga. Utskottet hänvisar vidare till pågående arbete i Regeringskansliet med anledning av Utredningen om stärkt återvändandeverksamhet. Med hänvisning till befintligt regelverk, vidtagna åtgärder och pågående arbete menar utskottet att motionerna 2024/25:436 (S), 2024/25:793 (-), 2024/25:2021 (M) och 2024/25:3110 (S) yrkandena 17, 24 och 25 kan avslås.

Bibliotekstjänster för nationella minoriteter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om de nationella minoriteternas resursbibliotek.

Jämför reservation 8 (S), 9 (V) och 10 (MP).

Motionerna

Nooshi Dadgostar m.fl. (V) framför i partimotion 2024/25:1935 yrkande 4 att regeringen bör vidta åtgärder för att se över finansieringen av resursbiblioteken för de nationella minoritetsspråken för att dessa ska få en permanent och stabil finansiering. Motionärerna menar att resursbiblioteken har ett komplext uppdrag som behöver bedrivas med långsiktighet och stabil finansiering för att få avsedd effekt.

Lawen Redar m.fl. (S) menar i kommittémotion 2024/25:3110 yrkande 20 att det behövs en fortsatt satsning på de nationella minoriteternas bibliotek. Motionärerna framhåller att de nationella minoritetsbiblioteken serrar kommuner, skolor och folkbibliotek i hela Sverige och att det är en del av Sveriges åtaganden enligt internationella konventioner.

Även Ida Karkiainen m.fl. (S) menar i kommittémotion 2024/25:3193 yrkande 18 att satsningarna på de nationella minoritetsspråken och minoritetsbiblioteken ska stärkas och permanentas.

Jan Riise m.fl. (MP) menar i kommittémotion 2024/25:1745 yrkande 4 att det behövs en långsiktig finansiering av resursbibliotek för de nationella minoriteterna. Motionärerna lyfter fram att resursbiblioteken har till uppgift att stödja och bidra med kompetensutveckling, konsultativ verksamhet och medieförsörjning till biblioteken. Motionärerna menar vidare i yrkande 6 att regeringen bör undersöka möjligheterna till ett gränsöverskridande samarbete mellan Sverige, Finland och Norge om tidningar på finska, meänkieli och samiska.

Jan Riise m.fl. (MP) framför i kommittémotion 2024/25:1747 yrkande 3 att bl.a. Finlandsinstitutets resursbibliotek har lyft fram att anslaget behöver stärkas ytterligare. Finansieringen har successivt minskat samtidigt som användningen och efterfrågan av bibliotekets tjänster ökar.

Bakgrund

Regeringen gav i december 2020 Kungliga biblioteket (KB) i uppdrag att göra en satsning på de nationella minoriteternas bibliotek som resursbibliotek för respektive språkgrupp (Ku2020/02691). Enligt KB hade fyra av fem nationella minoritetsspråk redan bibliotek som kunde fungera som resursbibliotek: Samernas bibliotek i Jokkmokk (samiska), Judiska biblioteket i Stockholm

(jiddisch), Nordkalottbiblioteket i Övertorneå (meänkieli) och Finlands-institutets bibliotek i Stockholm (finska). I regleringsbrevet för 2023 fick KB tilläggsuppdraget att inrätta funktionen resursbibliotek även för romani chib och romer i Malmö. I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1, utgiftsområde 17) anförde regeringen att resursbiblioteken för de nationella minoriteterna judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar stärker tillgången till litteratur på de nationella minoritetsspråken och att regeringen avsåg att förlänga den tidsbegränsade satsningen. KB har även inrättat ett råd för nationella minoriteter som ett forum för samtal där minoritetsperspektiven bidrar till KB:s arbete med samlingarna. Rådet har en rådgivande funktion och beslut tas av KB i enlighet med myndighetens uppdrag.

För 2024 fick KB fördela högst 10 miljoner kronor till satsningen på nationella minoriteters bibliotek och samma belopp har avsatts för 2025 inom ramen för anslaget 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet inom utgiftsområde 17.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar KB:s uppdrag att göra en satsning på de nationella minoriteternas bibliotek som resursbibliotek för respektive språkgrupp och att KB för 2025 får fördela 10 miljoner kronor till satsningen på nationella minoriteters bibliotek. Med hänvisning till detta anser utskottet att motionerna 2024/25:1745 (MP) yrkande 4, 2024/25:1747 (MP) yrkande 3, 2024/25:1935 (V) yrkande 4, 2024/25:3110 (S) yrkande 20 och 2024/25:3193 (S) yrkande 18 kan avslås.

Svenska språkets ställning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att stärka svenska språkets ställning i Sverige.

Jämför reservation 11 (SD) och 12 (C).

Motionerna

Runar Filper m.fl. (SD) yrkar i kommittémotion 2024/25:1346 yrkande 3 på en översyn och revidering av bibliotekslagen för att stärka svenska språkets ställning. Motionärerna menar att litteratur på andra språk än svenska och de nationella minoritetsspråken enbart bör vara aktuellt att prioritera i utbildningssyfte och i de fall en svensk upplaga av boken inte finns tillgänglig. Motionärerna menar samtidigt att befintliga samlingar ska vårdas och i mån av utrymme ska internationell litteratur få köpas in när man anser att det är befogat. Kravet att prioritera böcker på alla världens språk bör däremot enligt motionärerna strykas från bibliotekslagen.

Catarina Deremar m.fl. (C) menar i motion 2024/25:2958 yrkande 11 att regeringen bör ta ett helhetsgrepp för att främja språket som grund för delaktighet i samhället. Enligt motionärerna behövs och utvecklas språket överallt i samhället men alla har inte samma språkliga förutsättningar att delta fullt ut av olika skäl. Enligt motionärerna har alla ett gemensamt ansvar för att bidra till språklig delaktighet och en inkluderande demokrati. Enligt motionärerna behöver regeringen därför göra en bred översyn av hur samhället kan bidra till en ökad språklig delaktighet.

Bakgrund

Enligt proposition 2012/13:147 med förslag till ny bibliotekslag ska biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet bl.a. ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bl.a. genom att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken, andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska och lättläst svenska. När det gäller lydelsen om att ägna särskild uppmärksamhet åt personer som har "annat modersmål än svenska" hade enligt regeringen flera remissinstanser efterfrågat en vidare skrivning som innefattar alla språk som biblioteksanvändarna använder sig av på ett eller annat sätt.

Enligt regeringens bedömning fanns det dock inte skäl att i lagen särskilt ange vilka språk det rör sig om. Regeringen menade att det var önskvärt att biblioteken kan tillhandahålla litteratur på språk som t.ex. läses i utbildnings-syfte, men regeringen ansåg inte att det var motiverat att lagreglera den typen av uppgifter som biblioteken ändå av hävd ofta utför. Regeringen menade vidare att de föreslagna bestämmelserna inte skulle innebära att alla bibliotek inom det allmänna biblioteksväsendet måste kunna erbjuda litteratur på de nämnda språken från sina egna samlingar. Biblioteken kunde t.ex. använda sig av fjärrlån och samverkan med andra bibliotek i syfte att erbjuda litteratur och information på andra språk.

Regeringen beslutade den 14 december 2023 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att bl.a. se över ämnet svenska som andraspråk i syfte att bättre möta behoven hos elever som saknar grundläggande kunskaper i svenska språket och elever som kommit längre i sin andraspråkutveckling (dir. 2023:175). Enligt utredningens slutbetänkande På språklig grund (SOU 2025:9) bör en ny kursplan införas som riktas till nybörjare i svenska språket. Huvudsyftet ska vara att ge nybörjare en bottenplatta av språkfärdigheter som de sedan kan bygga vidare på. Utredningen föreslår att en tidsgräns på två år ska sättas för hur länge en elev i de obligatoriska skolformerna får ges undervisning enligt kursplanen för grundläggande svenska som andraspråk. Utredningen föreslår vidare att Statens skolverk (Skolverket) får i uppdrag att utarbeta ett material för kartläggning av elevers behov av undervisning i svenska som andraspråk.

Utredningen föreslår även kompletterande åtgärder för att de nya kursplanerna ska få avsedd effekt. Skolverket bör enligt utredningen få i

uppdrag att utforma stöd till rektorer och huvudmän om hur man på bästa sätt organiserar verksamheten och hur man använder tid och personalresurser så att målgruppen får gynnsamma förutsättningar att så snabbt som möjligt utveckla grundläggande kunskaper i svenska. Enligt utredningen kommer det också att krävas kompetensutvecklingsinsatser för lärare som ska undervisa i grundläggande svenska som andraspråk. Sådana insatser bör erbjudas av Skolverket, som även bör erbjuda kompetensutveckling för bedömning av behov av ämnet svenska som andraspråk.

Utredningen En målstyrd integrationspolitik behandlade i sitt slutbetänkande Styrkraft för lyckad integration (SOU 2024:41) bl.a. behovet av språklig integration. Kunskaper i det svenska språket är avgörande för att komma in på arbetsmarknaden och vara delaktig i samhället. Fler bör därmed delta i språkundervisning, såsom svenska för invandrare, och nå bättre resultat. Uppföljningen av undervisningen behöver också förbättras. Utredningen föreslår att Skolverket ska ha ett särskilt sektorsansvar för den språkliga integrationen inom integrationspolitiken.

Utredningen konstaterar i ett tidigare delbetänkande (SOU 2024:12) att det förutom kunskaper i svenska språket generellt sett även krävs minst en utbildning på gymnasial nivå för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Utredningen anser därmed att om fler arbetssökande med kort utbildning slutför en gymnasieutbildning eller en yrkesinriktad utbildning kommer det troligen i förlängningen också att innebära en ökad övergång till arbete. Utredningen poängterar även vikten av en social och kulturell integration som till stor del möjliggörs genom aktivt deltagande i civilsamhället, inklusive idrottsverksamhet, liksom i andra typer av sociala sammanhang med närhet till majoritetssamhället.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att bibliotekslagen enligt proposition 2012/13:147 inte medför någon absolut skyldighet för biblioteken inom det allmänna biblioteksväsendet att från sina egna samlingar erbjuda litteratur på andra språk än svenska och de nationella minoriteternas språk. Utskottet delar den dåvarande regeringens bedömning att det inte är motiverat att i bibliotekslagen reglera den typen av uppgifter som biblioteken ändå av hävd ofta utför. Utskottet välkomnar även de pågående eller nyligen avslutade utredningar som bl.a. behandlar svenska språkets betydelse för en framgångsrik integrationspolitik. Med hänvisning till detta anser utskottet att motionerna 2024/25:1346 (SD) yrkande 3 och 2024/25:2958 (C) yrkande 11 kan avslås.

Nordiska språk

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en förbättrad nordisk språkförståelse i Sverige.

Jämför reservation 13 (SD).

Motionerna

Runar Filper m.fl. (SD) framför i kommittémotion 2024/25:1345 yrkande 7 att regeringen bör ta initiativ till att upprätthålla den nordiska språkförståelsen. Motionärerna menar att den skandinaviska språkförståelsen har varit ganska unik eftersom det är tre olika språk där talarna ändå kunnat förstå varandra. Enligt motionärerna har den ömsesidiga nordiska språkförståelsen blivit allt sämre och språkvalet faller mer och mer på engelska hos den yngre generationen. Motionärerna menar att den språkliga identiteten och de nordiska banden behöver värnas så att svenskar kan fortsätta att tala svenska med norrmän och finna vägen tillbaka till samtalet med danskar enligt gammalt mönster.

Runar Filper (SD) framför även i motion 2024/25:1301 att regeringen bör verka för att stärka den skandinaviska språkförståelsen.

Bakgrund

Enligt kursplanen i svenska för grundskolan ska eleverna utveckla kunskaper om språk och språkbruk i Sverige och Norden. För årskurserna 4-6 ska undervisningen bl.a. ta upp områdena:

- språkbruk i Sverige och Norden
- några svenska dialekter
- de nordiska grannspråken
- de nationella minoritetsspråken i Sverige.

För årskurserna 7–9 ska undervisningen även ge kunskaper om framträdande skillnader och likheter mellan de nordiska språken. Även ämnesplanen i svenska för gymnasiet har som mål att eleverna ska få kunskaper om språkförhållanden i Sverige och övriga Norden samt det svenska språkets ursprung.

De nordiska public service-bolagen samarbetar inom Nordvision för att stärka public service i Norden. Medlemmarna samproducerar, utväxlar program, samutvecklar format och delar kunskap. En stor del av samarbetet äger rum inom programgrupper och expertgrupper som träffas för att hitta nordiska samarbetspartner och möjliga samproduktioner. Nordvisionsfonden får sina intäkter från kabeldistribution av tv-programmen från de nordiska medlemmarna. Fondens medel är öronmärkta för nordiska samproduktioner

och samarbetsprojekt, vilka syftar till att stärka det nordiska kultursamarbetet och stimulera nyttjandet av nordiska författare och artister.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att kursplanen i svenska för grundskolan anger att eleverna ska utveckla kunskaper om språk och språkbruk i Sverige och Norden och att även ämnesplanen i svenska för gymnasiet har som mål att eleverna ska få kunskaper om språkförhållanden i Sverige och övriga Norden. Med hänvisning till detta avstyrker utskottet motionerna 2024/25:1301 (SD) och 2024/25:1345 (SD) yrkande 7.

Skrivregler för ortnamn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om skrivregler för ortsnamn.
Jämför reservation 14 (SD).

Motionerna

Anna-Lena Hedberg m.fl. (SD) menar i kommittémotion 2024/25:1341 yrkande 9 att Lantmäteriet har börjat stryka många av de svenska ortnamnen på landets fjällkartor så att enbart de ursprungliga samiska namnen blir kvar. Enligt motionärerna kan detta orsaka praktiska problem och dessutom vara principiellt felaktigt eftersom det bidrar till att radera ut minnet av de svensktalande människor som i hundratals år bott och verkat i områdena.

Markus Wiechel m.fl. (SD) framför i motion 2024/25:417 att den svenska benämningen av den ryska staden Kaliningrad bör ändras till Königsberg. Enligt motionärerna skulle det innebära ett erkännande av stadens historia och vara ett sätt att visa respekt gentemot dess viktiga plats i det europeiska kulturarvet, bortom det senaste århundradets politiska förändringar. Regeringen bör enligt motionärerna följa länder som Estland, Polen och Litauen och säkerställa att den svenska benämningen av staden ändras till Königsberg.

Bakgrund

Frågan om god ortnamnssed regleras i 1 kap. kulturmiljölagen (1988:950). Vid statlig och kommunal verksamhet ska god ortnamnssed iakttas. Det innebär enligt lagen att:

- hävdvunna ortnamn inte ändras utan starka skäl
- ortnamn i övrigt stavas enligt vedertagna regler för språkriktighet, om inte hävdvunna stavningsformer talar för annat
- påverkan på hävdvunna namn beaktas vid nybildning av ortnamn

- namn på svenska, samiska, finska och meänkieli så långt som möjligt används samtidigt på kartor samt vid skyltning och övrig utmärkning i flerspråkiga områden.

Lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket trädde i kraft den 1 mars 2022. Enligt lagen är regeringen och statliga förvaltningsmyndigheter skyldiga att konsultera Sametinget innan beslut fattas i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna. För kulturområdet innebär det konsultation i ärenden som kan få direkt inverkan på samernas språk, kultur, näringar eller ställning som urfolk. Det kan bli aktuellt med konsultation i ärenden om t.ex. ungdoms- och kulturmiljöfrågor, ortnamn, samiskt kulturarv, traditionell kunskap, samiska språk samt samisk kultur inom musik, teater, litteratur, konst och religion.

Lantmäteriet har ett övergripande ansvar för ortnamnsvården i Sverige och ska verka för ett vårdat och ändamålsenligt ortnamnsskick. Lantmäteriet beslutar om naturnamn (berg, vattendrag och öar) bebyggelsenamn samt traktnamn, d.v.s. de namn som ingår i fastighetsbeteckningen. Förutom Lantmäteriet har även kommuner och andra myndigheter i vissa fall befogenhet att besluta om ortnamn. Institutet för språk och folkminnen (Isof) har uppdrag att yttra sig i ärenden om fastställande av ortnamn och granska förslag till namn i Lantmäteriets geografiska data. Sametinget har motsvarande uppdrag för de samiska ortnamnen.

Enligt uppgifter från Isof har många samiska ortnamn och naturnamn på senare år fått en ändrad stavning som återger de samiska namnen mer språkligt korrekt. I de fall det finns ett svenskt efterled som ”fjället” eller ”dalen” har de gamla svenskklingande namnen behållits. Ortnamn som har parallella namn har alltid den svenska formen först.

Den s.k. Namnvårdsgruppen är ett samverkansorgan vid Isof som arbetar med svensk namnvård, t.ex. med hur namn på länder, städer och andra platser i världen ska hanteras i en svensk kontext. Gruppen är remissinstans i namnfrågor, bl.a. i frågor som rör Utrikesdepartementets publikation Utrikes namnbok. Namnvårdsgruppen ska främja god ortnamnsred och verka för att utveckla den svenska terminologin inom namnområdet.

Publikationen Myndigheternas skrivregler som ges ut av Språkrådet ger också viss vägledning. Om det finns en etablerad svensk form av namn på städer, delstater eller liknande, bör den svenska formen användas, t.ex. Borgå, Helsingfors, Kalifornien och Köpenhamn. I övrigt skrivs ortnamn enligt källspråket.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har förståelse för att ortnamnsbruk är en fråga som engagerar många människor och att ortnamnen ofta berättar om de människor som levat och verkat på den enskilda platsen. Utskottet har även förståelse för att tidigare namnbruk kan behöva revideras i ljuset av ny kunskap om namnens ursprung

och betydelse. Utskottet gör ingen annan bedömning än ansvariga myndigheter på området och menar därmed att motionerna 2024/25:417 (SD) och 2024/25:1341 (SD) yrkande 9 bör avslås.

De nationella minoritetsspråkens ställning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om de nationella minoritetsspråkens ställning och bevarande.

Jämför reservation 15 (SD), 16 (V) och 17 (MP) samt särskilt yttrande 1 (S).

Motionerna

Nooshi Dadgostar m.fl. (V) framför i partimotion 2024/25:1935 yrkande 13 att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över ett möjligt samarbete mellan de nordiska biblioteken för att det ska bli möjligt att låna böcker från andra nordiska länder på olika samiska språk. Motionärerna anför att ett fördjupat samarbete mellan bibliotek i olika länder kan vara en möjlighet att öka utbudet av böcker på samiska språk.

Michael Rubbestad m.fl. (SD) menar i kommittémotion 2024/25:1421 yrkande 3 att regeringen behöver vidta ytterligare åtgärder för att säkra sydsamiskans fortlevnad och förvaltning samt höja språkets status. Motionärerna menar att språket kan återupptas och återfå kraft när nya generationer får intresse för kulturarv och rötter. Genom att bl.a. undervisa om, synliggöra och forska om språket kan sådana trender stimuleras ytterligare. Motionärerna framhåller vidare vikten av att författa skrifter och böcker inom och på språket för kommande generationers skull. Motionärerna menar vidare i yrkande 6 att regeringen bör utreda möjligheterna att tillsammans med övriga nordiska länder med samisk befolkning inrätta ett gemensamt samiskt språkcentrum för att säkra den samiska utbildningen och forskningen inom Sápmi även för icke-nordsamisktalande studenter och forskare. Motionärerna anför vidare i yrkande 8 att regeringen bör låta utreda hur det skulle vara möjligt att åstadkomma en långsiktig revitalisering av alla de nationella minoritetsspråken. Enligt motionärerna fyller språket en central funktion för bevarandet av kulturer och utredningen bör identifiera långsiktiga satsningar som behövs för att bevara och revitalisera alla de nationella minoritetsspråken.

Jan Riise m.fl. (MP) framför i kommittémotion 2024/25:1747 yrkande 2 att regeringen bör möjliggöra och revitalisera användningen av det finska språket bland sverigefinländarna. Enligt motionärerna kan det t.ex. handla om att samla in och tillgängliggöra sverigefinska begrepp och termer som utvecklas inom ramen för den sverigefinska språkvården.

Bakgrund

Samiskt språkcentrum finns för närvarande på två orter, Tärnaby och Östersund. Sametinget fick i regleringsbrevet för 2022 i uppdrag att utveckla Samiskt språkcentrums verksamhet och påbörja etableringen av språkcentrum på ytterligare orter. Enligt regleringsbrevet för 2023 skulle Sametinget fortsätta arbetet med nyetableringen och tillgodose samers behov av att återta sitt eget språk. Med samiska avses samtliga varieteter av språket inom den svenska delen av Sápmi. Enligt regleringsbrevet ska språkcentrums arbete utgå från språkbärarnas behov av revitaliseringsinsatser. Insatser som riktar sig till barn och ungdomar ska särskilt prioriteras. Nya metoder som utarbetas ska dokumenteras och kunskap om dessa ska spridas. Sametinget ska också i dialog med Isof ta fram indikatorer som gör det möjligt att följa minoritetsspråkens utveckling över tid. Uppdraget ska redovisas senast den 2 maj 2025.

Sametinget har sedan 2022 haft i uppdrag att stärka och utveckla det samiska språket med språkvårdande insatser. Sametinget ska även arbeta med språkteknologi för ökade möjligheter att använda det samiska språket i digitala sammanhang. Samtliga samiska språk som talas i Sverige – nordsamiska, lulesamiska, pitesamiska, umesamiska och sydsamiska – omfattas av uppdraget. Sametinget slutredovisade uppdraget den 30 januari 2025 och Sametinget bedömer måluppfyllelsen som god eftersom man trots få personella resurser ändå kunde organisera aktiviteter som gagnade den samiska allmänhetens intresse för samiska språk. Sametinget ska senast den 31 mars 2025 även lämna en lägesrapport om situationen för de samiska språken och resultatet av det samlade språkarbetet.

Isof fick i regleringsbrevet för 2022 i uppdrag att inrätta nationella språkcentrum för övriga nationella minoritetsspråk. Språkcentrum för finska finns i Uppsala, för jiddisch och romani chib i Stockholm och för meänkieli i Kiruna och Övertorneå. Organisatoriskt tillhör de Isof, som egna enheter inom myndigheten. Isof redovisade uppdraget den 27 februari 2025¹. I regleringsbrevet för 2025 fick myndigheten ett nytt uppdrag att ansvara för språkcentrum. Anslaget till de språkcentrum som Sametinget och Isof ansvarar för höjdes i budgeten för 2025 med 8,5 miljoner årligen 2025–2027. För 2025 disponerar Isof totalt 20 miljoner kronor för språkcentrum för finska, jiddisch, meänkieli och romani chib. Sametinget disponerar 8 miljoner kronor för samiska språkcentrum (anslaget 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter, utgiftsområde 1).

Den dåvarande regeringen tog 2022 fram ett handlingsprogram för bevarande och främjande av de nationella minoritetsspråken med olika åtgärder som gällde perioden 2022–2024. Enligt handlingsprogrammet är bl.a. samarbete över landsgränser viktigt eftersom flera av de nationella minoritetsspråken också talas i bl.a. de nordiska grannländerna. Handlingsplanen nämner i det sammanhanget t.ex. det nordiska samarbetet om språkfrågor. Det

¹ Isof dnr. 14–21/1939.

gemensamma nordiska samiska språkorganet, Sámi Giellagáldu, arbetar bl.a. med normering och terminologi för att överbrygga olika hinder när det gäller översättningar och rättstavningsprogram på samiska. Enligt handlingsprogrammet bör t.ex. språkvården följa de samiska språkgränserna snarare än nationsgränserna, och därför bör man även fortsättningsvis samarbeta om språkvård på ett nordiskt plan.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar övertygelsen att de nationella minoritetsspråken är en viktig del av Sveriges kulturella och historiska arv. Utskottet välkomnar regeringens satsningar på att inrätta och stödja de nationella språkcentrumen för de nationella minoritetsspråken och andra åtgärder för att bevara och revitalisera de nationella minoritetsspråken. Med hänvisning till redan vidtagna åtgärder och pågående arbete anser utskottet att motionerna 2024/25:1421 (SD) yrkandena 3, 6 och 8, 2024/25:1745 (MP) yrkande 6, 2024/25:1747 (MP) yrkande 2 och 2024/25:1935 (V) yrkande 13 kan avslås.

Litteratur

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om litteraturpolitik och litteraturproduktion.

Jämför reservation 18 (S), 19 (V), 20 (MP), 21 (SD) och 22 (V).

Motionerna

Litteraturpolitik

Nooshi Dadgostar m.fl. (V) framför i partimotion 2024/25:1932 yrkande 13 att svenska folkets sätt att ta del av litteratur har förändrats radikalt de senaste åren. Nya affärsmodeller har inneburit lägre ersättningar per läst bok, illustratörer får ingen ersättning för böcker som överförs till strömningstjänster, kulturtidskrifter har haft samma stödnivå i 40 år och biblioteken privatiseras inifrån eftersom e-böckerna tillhandahålls i appar som ägs av privata företag. Enligt motionärerna bör regeringen därför tillsätta en litteraturpolitisk utredning för att möta de utmaningar som finns på området och genomlysa hela det litterära ekosystemet.

Lawen Redar m.fl. (S) framför i kommittémotion 2024/25:3110 yrkande 16 att bokbranschen och svenskarnas läsvanor har genomgått stora förändringar de senaste 20 åren. Läsandet har sjunkit och det säljs färre tryckta böcker. Motionärerna menar att regeringen därför bör ta initiativ till en utredning om hur man kan stödja och främja litteraturproduktionen i Sverige.

Mats Berglund m.fl. (MP) framför i kommittémotion 2024/25:1774 yrkande 46 att regeringen bör tillsätta en utredning för att utveckla litteraturpolitiken. Motionärerna menar att det behövs en översyn av hela litteraturpolitiken med inriktningen att författares villkor behöver förbättras inom ramen för ett fungerande ekosystem för boken.

Litteraturproduktion

Nooshi Dadgostar m.fl. (V) menar i partimotion 2024/25:1932 yrkande 11 att regeringen omgående bör utse en myndighet eller annan offentlig aktör som ansvarar för produktion och distribution av litteratur på teckenspråk. Enligt motionärerna är det viktigt att man tar fram modernare distributionssätt för ökad tillgänglighet till befintligt och framtida utbud och att någon aktör får långsiktig finansiering för att få upp volymerna av litteratur på teckenspråk. Det är enligt motionärerna en fråga som behöver lösas så snabbt som möjligt.

Alexander Christiansson m.fl. (SD) menar i kommittémotion 2024/25:1336 yrkande 6 att ett par aktörer som tar emot stöd för kulturtidskrifter är organisationer som inte vilar på demokratisk grund. Motionärerna anser att regeringen bör införa ett demokrativillkor i förordning (2010:1058) om statsbidrag till litteratur, kulturtidskrifter och läsfrämjande insatser, för att säkerställa att inga odemokratiska aktörer tillåts ta emot stöd för kulturtidskrifter. Enligt motionärerna bör samma demokrativillkor som finns för mediestödet gälla även stöd till kulturtidskrifter.

Bakgrund

Statsbidrag till litteratur och kulturtidskrifter fördelas av Kulturrådet inom ramen för anslaget 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter inom utgiftsområde 17. Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till litteratur, kulturtidskrifter, läsfrämjande och ett litteraturpris till Astrid Lindgrens minne. Anslaget får även användas för utgifter för administration, uppföljning, främjande och genomförande av verksamheten. Anslaget uppgår 2025 till ca 204 miljoner kronor. Bidrag ska fördelas enligt förordningen (2010:1058) om statsbidrag till litteratur, kulturtidskrifter och läsfrämjande insatser. Enligt förordningen ska ändamålet med statsbidraget vara dels att främja mångfald, kvalitet och fördjupning i utgivningen av litteratur och kulturtidskrifter, dels att främja spridning och läsning av litteratur och kulturtidskrifter. Med en kulturtidskrift avses en tidskrift som med sitt huvudsakliga innehåll vänder sig till en allmän publik med kulturdebatt i vid mening eller som huvudsakligen ger utrymme för analys och presentation inom kultur och konstarter.

Enligt Kulturrådets regleringsbrev för 2025 ska minst 48 miljoner kronor avsättas för litteraturstöd och 15 miljoner kronor för att förstärka det läsfrämjande arbetet. Därutöver ska minst 20 miljoner kronor användas för en förstärkning av den nationella satsningen Bokstart.

Enligt senast tillgänglig statistik fördelade Kulturrådet 53,4 miljoner kronor i litteraturstöd under 2023. Förlag som beviljas litteraturstöd beviljas även distributionsstöd vilket innebär att publikationer som fått stödet även distribueras till 286 huvudbibliotek över hela landet. Kulturrådet fördelade 2023 totalt 29,8 miljoner kronor till 96 kulturtidskrifter för både produktion och spridning.

Kulturrådet tillsatte våren 2023 en extern utredare som för myndighetens räkning skulle undersöka om utformningen av litteraturstödet är ändamålsenlig utifrån dagens bokmarknad. Arbetet redovisades i februari 2024 och utredaren menar att det finns en rad olika områden där litteraturstödet inte är anpassat till en kraftigt digitaliserad bokmarknad. Böcker i digital form får t.ex. ersättning efter produktionskostnader men vad som ska räknas till produktionskostnader är inte specificerat. Utredaren menar vidare bl.a. att ljudböcker bör ha en särskild ersättningslista där ersättningen grundar sig på inläst tid och detsamma bör gälla för e-böcker. Kulturrådet har efter utredningen reviderat riktlinjerna för hanteringen av uppdragsutgivning. Ansökningar från förlag där författaren själv har bekostat utgivningen prioriteras inte längre, vilket enligt Kulturrådet har bidragit till färre ansökningar från hybrid eller uppdragsförlag. Kulturrådet återupptar arbetet med utredningens förslag under våren 2025.

Regeringen gav i juni 2023 en utredare i uppdrag att bedöma behovet av ett tidsbegränsat stöd till tidskrifter som bedriver fördjupande samhälls- och nyhetsjournalistik för att underlätta anpassningen till nya digitala marknadsförutsättningar (Ku2023/00732). Utredningen presenterades den 7 mars 2024 och enligt förslagen kan flera kategorier av tidskrifter vara aktuella för det särskilda stödet (Ds 2024:4). De flesta av dessa tidskrifter har enligt utredaren redan genomgått en grundläggande omställning till ökad digital publicering, även om ytterligare utvecklingsbehov kan finnas för att uppnå en hållbar affärsmodell. Särskilt de mindre tidskrifterna kan ha svårigheter att finansiera fortsatta utvecklingsinsatser. Utredningen föreslår därför ett tidsbegränsat digitalt utvecklingsstöd för denna grupp av tidskrifter. Stödet bör utformas som ett projektbidrag under en begränsad period till insatser som syftar till en anpassning till digitala marknadsförutsättningar.

Utredningen har remitterats och utredningens förslag inklusive remissinstansernas synpunkter bereds i Regeringskansliet.

Regeringen inrättade i december 2024 ett statsbidrag för inköp av skönlitteratur och facklitteratur för att barn och elever ska få ordentlig tillgång till böcker i skolan. Till en början riktade sig bidraget till förskolan, förskoleklass och lågstadiet. År 2025 höjs bidraget till 480 miljoner kronor och omfattar nu även mellanstadiet, högstadiet och gymnasieskolan. Regeringen beräknar att bidraget innebär att ca 2,4 miljoner nya böcker kan köpas in till landets barn och elever.

Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) ska enligt sin instruktion främja litteratur på svenskt teckenspråk. Det gör myndigheten genom att erbjuda teckenspråkiga titlar i det digitala biblioteket Legimus. Personer som

använder svenskt teckenspråk kan låna dessa böcker på ett bibliotek. MTM undersöker sedan ett antal år möjligheterna att starta egen produktion av teckenspråkig litteratur. Mellan 2018 och 2020 bedrev därför MTM på försök ett pilotprojekt där myndigheten producerade två skönlitterära titlar på svenskt teckenspråk tillsammans med företaget Teckenbro.

Utskottets ställningstagande

Litteraturpolitik

Utskottet delar uppfattningen att litteraturpolitiken bör främja mångfald, kvalitet, fördjupning, spridning och läsning av litteratur och kulturtidskrifter. Utskottet noterar att statsbidrag till litteratur och kulturtidskrifter fördelas av Kulturrådet inom ramen för anslaget 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter. Utskottet välkomnar att Kulturrådet även arbetar för att utformningen av litteraturstödet ska vara ändamålsenlig utifrån dagens bokmarknad. Utskottet ser i dagsläget inte något skäl till att rikta ett tillkännagivande till regeringen på området. Utskottet anser att motionerna 2024/25:1774 (MP) yrkande 46, 2024/25:1932 (V) yrkande 13 och 2024/25:3110 (S) yrkande 16 kan avslås.

Litteraturproduktion

Utskottet noterar att ändamålet med statsbidraget till litteratur och kulturtidskrifter är att dels främja mångfald, kvalitet och fördjupning i utgivningen av litteratur och kulturtidskrifter, dels främja spridning och läsning av litteratur och kulturtidskrifter. Utskottet noterar vidare att MTM enligt sin instruktion har ansvar för att främja litteratur på svenskt teckenspråk. Med hänvisning till detta menar utskottet att motionerna 2024/25:1336 (SD) yrkande 6 och 2024/25:1932 (V) yrkande 11 kan avslås.

Läsandeåtgärder och kulturkanon

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om läsandeåtgärder och om att införa en kulturkanon.

Jämför reservation 23 (S) och 24 (MP).

Motionerna

Lawen Redar m.fl. (S) framför i kommittémotion 2024/25:3110 yrkande 23 att sammanställningar för att lyfta representativ litteratur som t.ex. klassiker och litteratur av dokumenterat hög kvalitet alltid har funnits inom skolväsendet. Motionärerna menar att det inte är någon lösning på att allt färre läser. Enligt motionärerna saknar alltför många barn i det svenska samhället

kunskaper i djupläsning. För att adressera denna betydande utmaning behöver regeringen satsa på läsätgärder och en kanon kommer enligt motionärerna inte att kunna vända den negativa trenden när det gäller läsning. Motionärerna är även av uppfattningen att en kanon inom övriga områden, t.ex. konst, design och film, inte bör införas innan en litterär kanon har utvärderats.

Mats Berglund m.fl. (MP) menar i kommittémotion 2024/25:1774 yrkande 47 att regeringen bör genomföra ett läsfrämjandelyft med konkreta reformer. Motionärerna vill att regeringen tar vidare det framgångsrika arbete som gjorts med ledning av Läsdelegationens förslag såsom bemannade skolbibliotek, ett långsiktigt förstärkt läsfrämjandearbete och mer läsning i skolan.

Amanda Lind m.fl. (MP) menar i kommittémotion 2024/25:3217 yrkande 31 att regeringen bör prioritera barns, ungas och familjers läsning. Motionärerna yrkar på ett fortsatt politiskt fokus på det läsfrämjande arbetet och att t.ex. reformen med bemannade skolbibliotek genomförs fullt ut.

Bakgrund

Regeringen beslutade i december 2023 att en kommitté ska ansvara för att ta fram en svensk kulturkanon. Syftet är att göra svensk kultur tillgänglig för fler. Enligt direktiven ska en svensk kulturkanon vara ett levande och användbart verktyg för bildning, gemenskap och inkludering. Kommittén ska bl.a.

- utse konst- och kulturområden som ska ingå i en svensk kulturkanon
- fastställa vilka kriterier som ska gälla vid valet av verk till en svensk kulturkanon
- utse deltagare i expertgrupper utifrån sakkompetens inom respektive område
- ge i uppdrag åt varje expertgrupp att självständigt, enligt de kriterier som kommittén fastställt, avgöra vilka verk som ska ingå i en svensk kulturkanon inom det område som gruppen ansvarar för
- sammanställa en svensk kulturkanon av de verk som väljs ut av expertgrupperna
- skapa en öppen och inkluderande process vid framtagandet av en svensk kulturkanon där allmänheten får möjlighet att komma med förslag, och föreslå hur en svensk kulturkanon ska kunna hållas relevant över tid.

I januari 2025 presenterade kommittén två av de konst- och kulturområden som ska ingå i en svensk kulturkanon, nämligen Konstarterna, där litteratur, bild och form, musik, film och scenkonst, samt lärdom och sakprosa ska ingå samt Samhälle, där religion, lag och rätt, ekonomi, uppfinningar, samt offentlighet ska ingå. Samtidigt presenterades expertgrupperna för respektive kategori. Uppdraget ska redovisas senast den 31 augusti 2025.

Enligt förordningen (2012:515) med instruktion för Statens kulturråd ska det vid myndigheten finnas ett läsråd som ska vara en drivande och samordnande aktör inom det offentligt finansierade läsfrämjande arbetet i Sverige. Läsrådet ska samla olika aktörer inom kultur, skola, myndigheter,

civilsamhälle, folkbildning, bokhandel, förlag och andra delar av näringslivet. Läsrådet ska även ansvara för att samla in och sprida kunskap, följa relevant forskning och identifiera utvecklingsbehov inom det läsfrämjande arbetet. Läsrådet ska även lämna förslag på en läsambassadör med uppgift att främja barns och ungas läsning.

Den nationella satsningen Bokstart, som påbörjades 2014, syftar till att stimulera språkutveckling hos barn och riktar sig till vårdnadshavare och vuxna i små barns närhet. Bokstart bygger på samverkan mellan folkbiblioteken, barnhälsovården och förskolan, som alla har ett uppdrag att arbeta med små barns (noll till tre år) språkutveckling. Kulturrådet har i uppdrag att fortsätta att utveckla Bokstart till att bl.a. nå fler regioner och satsningen ska vara kopplad till barnhälsovården och förskolan. Kulturrådet ska även göra informationsinsatser riktade till föräldrar om vikten av tidig språkstimulans. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 22 februari 2026.

Inom ramen för anslaget 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter ska minst 20 miljoner kronor användas för en förstärkning av Bokstart. Därutöver ska minst 15 miljoner kronor användas för det läsfrämjande arbetet inom samma anslag.

Kulturrådet fick i regleringsbrevet för 2024 i uppdrag att tillsammans med Skolverket ta fram läslistor med olika typer av litteratur, bl.a. svenska och internationella skönlitterära klassiker. Läslistorna skulle vara uppdelade utifrån skolform och fungera som ett stöd för förskollärare och lärare i skolväsendet när de ska välja litteratur för sin undervisning. Kulturrådet och Skolverket lämnade en delredovisning till regeringen med utkast till läslistor i juni 2024, och i december 2024 publicerades de färdiga listorna som innehåller över 250 olika bilderböcker, romaner, grafiska romaner, noveller och dikter. Uppdraget ska, vid behov, redovisas årligen med start senast den 16 december 2025, med uppdaterade läslistor.

Kulturrådet har även fått i uppdrag att samla in och tillgängliggöra goda exempel på läs- och skrivfrämjande insatser i hela landet, inklusive insatser riktade till personer som är i behov av särskilt stöd. Syftet är att skapa vägledning och inspiration för aktörer som på olika sätt vill bidra till läs- och skrivfrämjandet i Sverige, bl.a. kommuner, företag, stiftelser och ideella organisationer. Uppdraget ska redovisas senast den 15 januari 2026.

Regeringen tog i mars 2024 initiativ till att inrätta rådet för Ett läsande land – Kraftsamling för Sverige som bildnings- och kunskapsnation. Rådets huvudsyfte är att samla representanter för civilsamhället, akademien och näringslivet, som genom att mobilisera egna resurser, strukturer och nätverk kan genomföra aktiviteter och insatser som främjar läsande och skrivande i hela befolkningen. Rådet ska även utbyta kunskap om och erfarenheter av läsfrämjande som stöd till regeringens arbete.

Regeringen inrättade 2024 ett statsbidrag för inköp av skönlitteratur och facklitteratur för att barn och elever ska få ordentlig tillgång till böcker. Från och med 2025 riktar sig bidraget inte bara till förskolan, förskoleklassen och

lågstadiet utan även till mellanstadiet, högstadiet och gymnasieskolan. Samtidigt höjs bidraget från 176 miljoner kronor för 2024 till 480 miljoner kronor för 2025.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att en svensk kulturkanon enligt regeringens direktiv ska vara ett levande och användbart verktyg för bildning, gemenskap och inkludering. Utskottet välkomnar arbetet med att ta fram en svensk kulturkanon med syftet att göra svensk kultur tillgänglig för fler. Utskottet välkomnar även att bl.a. Kulturrådet har regeringens uppdrag att genomföra och ansvara för ett omfattande läsförmedlande arbete. Med hänvisning till detta anser utskottet att motionerna 2024/25:1774 (MP) yrkande 47, 2024/25:3110 (S) yrkande 23 och 2024/25:3217 (MP) yrkande 31 kan avslås.

Digital tillgång till kultur

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om digital tillgång till kultur.
Jämför reservation 25 (SD) och 26 (V).

Motionerna

Nooshi Dadgostar m.fl. (V) framför i partimotion 2024/25:1932 yrkande 15 att många bibliotek driver egna digitaliseringsprojekt och resultatet blir fragmentiserat och svårt att överblicka för vanliga läsare, studenter och forskare. Regeringen bör därför påbörja arbetet med att skapa ett digitalt nationalbibliotek. Enligt motionärerna skulle ansvaret för digitaliseringen av det litterära arvet kunna förläggas dit och även en universell sökfunktion för att kunna nå bibliotekens resurser.

Runar Filper m.fl. (SD) menar i kommittémotion 2024/25:1346 yrkande 1 att regeringen bör utreda den nationella biblioteksstrategins förslag om stärkta nationella digitala bibliotekstjänster. Enligt motionärerna understryker förslaget till nationell biblioteksstrategi betydelsen av ett nationellt bibliotekskort som gäller vid landets samtliga bibliotek och leder till sökordsoptimering, länkade data, användning av och anknytning till existerande söktjänster och kollaborativa lösningar. Enligt motionärerna har Litteraturlbanken i samverkan med andra aktörer under flera år låtit digitalisera Sveriges skönlitterära arv och skilda verk inom humaniora, men motionärerna yrkar på en permanent statlig finansiering för att säkra verksamheten.

Anna-Lena Hedberg m.fl. (SD) menar i kommittémotion 2024/25:1348 yrkande 2 att digitaliseringen har förändrat hur kultur konsumeras. Enligt motionärerna har digitaliseringen gjort scenkonsten tillgänglig för en bredare publik men också inneburit en kamp för traditionella scener att anpassa sig och

förbli relevanta. Motionärerna menar att regeringen därför bör se över hur en mer digital tillgång till kultur kan påverka kulturutövare i Sverige.

Susanne Nordström m.fl. (M) framför i motion 2024/25:2021 att regeringen bör låta utreda hur och med vilka begränsningar man kan tillgängliggöra textdata från Kungliga biblioteket och Riksarkivet för att träna AI-modeller. Motionärerna menar att användningen av material från Kungliga biblioteket och Riksarkivet kan säkerställa att AI-modeller som utvecklas för svensk myndighetsutövning bygger på mänskligt genererat material som är relevant och kontextuellt korrekt för vårt samhälle.

Bakgrund

Statens budget för 2024 inom utgiftsområde 17 omfattade ett antal särskilda satsningar på digitalisering. Riksarkivet tillfördes 20 miljoner kronor årligen 2024–2026 för att möjliggöra utvecklingen av en intern e-tjänst för de fastighetshandlingar som förvaras vid Riksarkivet Härnösand. De centrala myndighetsmuseerna tillfördes 15 miljoner kronor årligen 2024–2026 för att säkra kulturarvet genom digitalisering av arkiv- och föremålssamlingar och stiftelsemuseerna 2 miljoner kronor årligen 2024–2026 för samma ändamål. Statens musikverk och Isof tillfördes 1 miljon kronor vardera årligen 2024–2026 för att säkra kulturarvet genom digitalisering och Stiftelsen Svenska Filminstitutet 1 miljon kronor årligen 2024–2026 för att säkra kulturarvet genom att överföra materialet till ett digitalt format.

Myndigheten för kulturanalys (Kulturanalys) sammanställde i januari 2023 statistik över museernas digitala samlingsarbete och digitala publika aktiviteter (Faktablad 2023:1). Resultaten visar att många museer tagit in digitala arbetssätt i sina verksamheter. Samtidigt fanns det enligt Kulturanalys betydande skillnader mellan stora och små museer, där små museer i mindre utsträckning har egna webbplatser och digitala samlingar. Kulturanalys upprepade undersökningen ett år senare (faktablad 2024:3) och fann då att digitaliseringen av museernas samlingar hade ökat jämfört med den tidigare undersökningen som gällde 2021.

Sveriges Museer har publicerat besöksstatistik för 2024 i rapporten Museitoppen (och digitala succéer) – 145 museiorganisationer om besöken 2024. Statistiken visar att det gjordes 19,4 miljoner besök på museerna förra året. Det är 4 procent mer än 2023. Enligt rapporten tar även museerna mer plats i olika digitala kanaler i form av poddar, filmer, livearrangemang, Wikimediaartiklar, digitala besök i samlingarna osv.

Kreativa Europa är EU:s program för de kulturella och kreativa sektorerna och Kulturrådet informerar om stöd för samverkansprojekt mellan kultursektorn och den audiovisuella sektorn (Creative Innovation Lab). Stödet kan sökas för samarbeten som syftar till att utveckla innovativa, digitala projekt som bidrar till positiva effekter på utvecklingen inom de kulturella och kreativa sektorerna. Den aktuella programutlysningen har två huvudteman, ökad miljömässig hållbarhet inom de kulturella och kreativa sektorerna samt

att genom innovativa verktyg och metoder för utbildning hantera samhällsfrågor som exempelvis desinformation.

Dalabiblioteken är ett samarbete mellan folkbiblioteken i de 15 kommuner som utgör Dalarnas län. Syftet är att ge låntagare bättre biblioteksservice med ett gemensamt bibliotekskort i hela länet. Det finns en gemensam bibliotekskatalog och möjligheter att välja bibliotek för lån och att lämna tillbaka. Det finns även ett gemensamt e-bibliotek för Dalabibliotekens digitala tjänster och databaser. Liknande samarbeten mellan folkbibliotek finns även i andra delar av Sverige, t.ex. i Sjuhäradsbygden inom ramen för Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund.

Kungliga biblioteket (KB) har ett omfattande digitalt utbud av olika databaser och tjänster. KB har ingen separat söktjänst för digitiserat material, men flera tjänster har helt öppna källor till vilka det inte krävs något lånekort. KB ansvarar även för det s.k. Digiteket, vilket är en plattform med fortbildning och inspiration som riktar sig till folkbibliotekspersonal. Det övergripande målet med Digiteket är att förse folkbiblioteken med likvärdig tillgång till kompetensutveckling.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har stor förståelse för att digitaliseringen och det digitala tillgängliggörandet av kulturarv, scenkonst, litteratur, museiföremål m.m. är ett mycket omfattande och resurskrävande arbete. Utskottet välkomnar därmed det betydelsefulla arbete som KB, Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet, museer, folkbibliotek, regionala aktörer och olika privata och offentliga aktörer gör för att driva utvecklingen framåt. Utskottet menar att det är av avgörande vikt att ta del av och följa den digitala utvecklingen på kulturområdet men ser i dagsläget inte skäl till att föreslå något tillkännagivande med anledning av de aktuella motionsyrkandena. Utskottet menar att motionerna 2024/25:1346 (SD) yrkande 1, 2024/25:1348 (SD) yrkande 2 och 2024/25:1932 (V) yrkande 15 kan avslås.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avstyrker motionsyrkanden som beretts i förenklad ordning.

Jämför särskilt yttrande 2 (SD) och 3 (V).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare under valperioden berett motionsyrkanden som rör samma eller i huvudsak samma frågor som yrkandena i bilaga 2. Detta har gjorts i betänkandena 2022/23:KrU8, 2023/24:KrU8 och 2023/24:KrU10.

Riksdagen avslog motionsyrkandena i enlighet med utskottets förslag.
Utskottet avstyrker därför motionsyrkandena.

Reservationer

1. Musik och scenkonst, punkt 1 (S)

av Lawen Redar (S), Azadeh Rojhan (S), Magnus Manhammar (S), Ewa Pihl Krabbe (S) och Louise Thunström (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3110 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkandena 11–14 och avslår motion

2024/25:128 av Tomas Eneroth (S).

Ställningstagande

Vi menar att nationell scenkonst spelar en central roll för att forma och bevara ett lands kulturella identitet och samhörighet. Genom teater, dans, opera och andra uttrycksformer skapar den nationella scenkonsten en plattform där samhällsfrågor kan utforskas, historiska händelser kan återupplevas och gemensamma värderingar kan både ifrågasättas och stärkas. Den nationella scenkonsten fungerar som en spegel av samhället, där dess utveckling och förändringar reflekteras och bearbetas. Publiken får dela en gemensam upplevelse, som ofta väcker känslor och tankar och som kan leda till djupare dialog och förståelse. Detta är särskilt viktigt i tider av social och politisk förändring. Den nationella scenkonsten spelar därtill en viktig roll i att bevara och främja det kulturella arvet. Ekonomiskt sett bidrar nationell scenkonst också till landets välbefinnande. Den lockar turister, skapar arbetstillfällen och stimulerar den kreativa ekonomin. Genom att sätta landet på den internationella kulturella kartan stärker den också nationens anseende och inflytande globalt. Den nationella scenkonsten har därmed betydelse för Sveriges kulturella vitalitet och sociala sammanhållning. Scenkonsten ger även en känsla av identitet och gemenskap och fungerar som en kraftfull katalysator för kulturell och ekonomisk utveckling.

Regeringens budget har dock inneburit nedskärningar som påverkar arbetsmiljön på de nationella scenerna. Nedskärningarna leder till färre arbetstillfällen inom den kreativa sektorn, färre produktioner och bristande backup, vilket kan leda till inställda föreställningar, färre möten med publiken och mindre uppsökande verksamhet. Vi vill att scenkonsten i stället ska stärkas i Sverige och att denna utveckling motverkas. Vi anser att regeringen även bör ta fram en konsekvensanalys av nedskärningarna på de nationella scenerna.

2. Konst, konsthantverk och design, punkt 2 (S)

av Lawen Redar (S), Azadeh Rojhan (S), Magnus Manhammar (S), Ewa Pihl Krabbe (S) och Louise Thunström (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3110 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkandena 26, 28 och 29 samt avslår motion

2024/25:1774 av Mats Berglund m.fl. (MP) yrkande 17.

Ställningstagande

Arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön. Målet ska uppnås genom att

- hållbarhet och kvalitet inte underställs kortsiktiga ekonomiska överväganden
- kunskap om arkitektur, form och design utvecklas och sprids
- det offentliga agerar förebildligt
- estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden tas tillvara och utvecklas
- miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för alla
- samarbete och samverkan utvecklas, inom landet och internationellt.

Möjligheten att tillgängliggöra bild, form och konsthantverk för allmänheten och skapa arbetstillfällen och goda villkor för konstnärer är till stor del beroende av att det finns en infrastruktur med arrangörer och utställare över hela landet och därigenom kan konsten tillgängliggöras för publiken. Vi vill att regeringen därför ska värna bildkonst, arkitektur och design.

Vi vill vidare framhålla att Form/Design Center är den främsta plattformen för arkitektur, design och konsthantverk i södra Sverige. År 2018 utsåg regeringen Form/Design Center till en nationell nod för gestaltad livsmiljö. Sedan 2021 får Form/Design Center ett årligt statsbidrag på 3 miljoner kronor. Det tillfälliga statliga bidrag som hade löpt över tre år blev därmed permanent. Regeringens långsiktiga satsning har stor betydelse för att Form/Design Center som en öppen och inkluderande mötesplats ska kunna förmedla och generera kunskap om betydelsen av arkitektur, design och konsthantverk i omställningen till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle. Form/Design Centers uppdrag är bredare och mer omfattande än Svensk

Forms övriga regionalföreningars verksamheter i landet. Form/Design Centers ambition är att stärka samverkan med Svensk Form ytterligare och driva frågor tillsammans – jämbördigt som två starka självständiga organisationer. Vi uppmanar regeringen att ta initiativ till att stärka Form/Design Center i dess roll med ett nationellt uppdrag.

Hemslöjden utgör ett levande kulturarv som förenar nutid och tradition, lokal särprägel och internationella influenser. Att överföra handens kunskaper till barn och unga och till kommande generationer är av stor vikt, inte minst i en tid när skolor vittnar om att barns finmotorik försämras. Bland annat brister svenska elever i kunskaper att klippa med en sax, knyta en knut och att utföra enklare pyssel. Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund (SHR) är hårt drabbat av ett minskat organisationsbidrag samt av det minskade stödet till studieförbunden. Vi vill att hemslöjden i vårt land värnas och uppmanar regeringen att beakta dessa frågor.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3. Konst, konsthantverk och design, punkt 2 (MP)

av Mats Berglund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1774 av Mats Berglund m.fl. (MP) yrkande 17 och

avslår motion

2024/25:3110 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkandena 26, 28 och 29.

Ställningstagande

Kultursamverkansmodellen har utvärderats vid ett flertal tillfällen, nu senast i utredningen Kultursamhället (SOU 2023:58) som har skickats på remiss. Flera remissinstanser anser att det inte borde vara aktuellt att utveckla modellen genom att inkludera fler aktörer eller kulturområden innan en starkt finansiering kan säkras. Remissrundan ger också vid handen att det är tydligt att vissa delar behöver utredas vidare och att konsekvensanalysen är för rudimentär. Jag anser att regeringen bör ta utredningen vidare i syfte att stärka kultursamverkansmodellen så att syftena med modellen kan uppnås på ett bättre sätt. Utredningen visar exempelvis att bild- och formkonsten är eftersatt och missgynnas i nuvarande modell. Jag anser att Kulturrådet därför bör få i uppdrag att se över bild- och formkonstens infrastruktur, t.ex. genom att föreslå noder med regionalt ansvar för bild- och formkonsten, och föreslå hur den kan stärkas.

4. Renovering av Kungliga Operan, punkt 3 (S)

av Lawen Redar (S), Azadeh Rojhan (S), Magnus Manhammar (S), Ewa Pihl Krabbe (S) och Louise Thunström (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:3110 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 15.

Ställningstagande

I juni 2024 beslutade regeringen att Statens fastighetsverk ska projektera för en renovering av operabyggnaden på Gustav Adolfs torg i Stockholm. Beslutet innebär ett medgivande om att Statens fastighetsverk investerar upp till 325 miljoner kronor för projekteringen. Statens fastighetsverk fick även i uppdrag att pröva förutsättningarna för att omdisponera befintliga ytor i byggnaden på ett sådant sätt att man efter renoveringen även kan inrymma repetitionslokaler för Kungliga Hovkapellet. Regeringen har valt att gå vidare med huvudförslaget ”Förstudien”. Regeringen ser gärna att privata krafter kan möjliggöra förslaget ”Alternativet”, men om inte det sker snart är det huvudalternativet ”Förstudien” som gäller. Vi tycker att det är viktigt att lyssna på vad Operan för fram om sina möjligheter att bedriva verksamhet i de renoverade lokalerna. Vi har stor förståelse för att Operan förordar ”Alternativet”, och vi menar att de 750 miljoner kronor som utgör skillnaden har omfattande betydelse för framtidens kungliga opera. Vi anser att Kungliga Operans framtid måste möjliggöra operaverksamhet som är tillgänglig för publiken och en god arbetsmiljö för de som arbetar på Operan. Vi har även länge hävdats att en så stor fråga som framtiden för nationalscenen för opera är något som bör beredas i bred politisk enighet.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5. Nationalscen för Sápmi, punkt 4 (V)

av Vasiliki Tsouplaki (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1935 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 14 och
bifaller delvis motion
2024/25:1754 av Jan Riise m.fl. (MP) yrkande 19.

Ställningstagande

Giron Sámi Teáhter har sitt säte i Kiruna med egen scen, lokaler och administration. Förutom att Giron Sámi Teáhter är det samiska folkets teater är det även en kunskapsbank i språk och kultur för hela det samiska området. Ett pilot- och utvecklingsarbete pågick 2017–2020 med uppdrag att utreda och klarlägga hur Giron Sámi Teáhter kan utvecklas till en samisk nationalscen. Europarådets rådgivande kommitté har i sitt femte yttrande om hur Sverige lever upp till ramkonventionen från 2023 lyft fram Giron Sámi Teáhters arbete för att bli en samisk nationalscen. Kommittén lyfter fram teaterns betydelse för både det svenska och det samiska kulturlivet och uppmanar den svenska regeringen att besluta positivt i frågan. Vänsterpartiet instämmer i att en nationalscen för Sápmi bör inrättas och satsar 30 miljoner kronor för 2025 i detta syfte. Regeringen bör ta initiativ till att inrätta en nationalscen för Sápmi.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6. Nationalscen för Sápmi, punkt 4 (MP)

av Mats Berglund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1754 av Jan Riise m.fl. (MP) yrkande 19 och
bifaller delvis motion

2024/25:1935 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 14.

Ställningstagande

De samiska språken och den samiska kulturen har på många platser i Sápmi helt eller delvis försvunnit. Flera hundra år av assimileringstryck har lett till en språkbytesprocess som gjort att många av dagens samer inte längre kan tala eller förstå samiska. Många vuxna lider av att inte kunna föra vidare de samiska språken och vill ta sitt språk tillbaka. Samtidigt drabbas barn hårt av att samhället inte klarar av att möta behoven av samisk förskola och undervisning på samiska. För att säkra de samiska språkens överlevnad måste samhället agera och göra kraftfulla satsningar. Utbildningsområdet kan dock inte ensamt trygga språkens överlevnad. Samiska kulturinstitutioner behöver

en tryggare ekonomisk grund och en större självständighet. Jag vill verka för fler samiska museer och kulturinstitutioner genom att stärka stödet till Sametinget. Giron Sámi Teáhter är ett gott exempel på viktig kulturell verksamhet som behöver fortsatt stöd. Teatern är en arena för scenkonst som vänder sig till alla samer och jag menar att teatern bör få ett uppdrag som nationalscen.

7. Bibliotek, punkt 5 (S)

av Lawen Redar (S), Azadeh Rojhan (S), Magnus Manhammar (S), Ewa Pihl Krabbe (S) och Louise Thunström (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3110 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkandena 17, 24 och 25 samt avslår motionerna

2024/25:436 av Serkan Köse (S),

2024/25:793 av Jamal El-Haj (-) och

2024/25:2021 av Susanne Nordström m.fl. (M).

Ställningstagande

Folkbiblioteken har en unik plats i svenskarnas hjärtan och vårt samhälle. Folkbiblioteken ska utöver bokutlåning arbeta med olika programverksamheter som t.ex. sagostunder, språkkaféer för nyanlända, bokbussar, besök på särskilda boenden och uppsökande verksamhet för att nå alla målgrupper. Oftast är biblioteken det enda ställe i kommunen där alla är välkomna oavsett plånbok och ursprung och biblioteken är också en social träffpunkt för många människor med olika behov. En fjärdedel av alla folkbibliotek behöver emellertid dra ned på verksamheten, och det börjar på allvar märkas runt om i Sverige med stängda filialer, indragna turer med bokbussen och mindre programverksamhet. Vi menar att det behövs en konsekvensanalys av nedläggningarna av folkbiblioteken för att se över den geografiska skillnaden i tillgång till folkbibliotek.

I Tidöavtalet finns en punkt som säger att ”kommuner och myndigheter ska vara skyldiga att informera Migrationsverket och Polismyndigheten när de kommer i kontakt med personer som vistas i Sverige utan tillstånd. Det innebär att myndigheter som en person kan komma i kontakt med får ett ansvar för att säkerställa personens lagliga rätt att vistas i Sverige. Genom informationsplikten ska möjligheterna att leva i landet utan tillstånd försvåras”. En utredning i frågan har tillsatts. Förslaget har mött stora protester från flera

arbetstagarorganisationer, bl.a. från bibliotekarierna. I bibliotekslagen slås det fast att ”biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla”. Nyckelorden i denna portalparagraf är ”för alla”. Förslaget bryter mot bibliotekslagens portalparagraf om att bibliotek ska vara till för alla. Vi socialdemokrater anser att det ska vara ordning i migrationspolitiken och att de som inte har uppehållstillstånd ska lämna landet. Men det ska inte vara upp till bibliotekarier, lärare och sjukvårdspersonal att vara verktyg i denna process och tvingas in i polisiära processer. Olika yrkeskategorier har olika ansvar. Därför är det ytterst problematiskt att det i Tidöavtalet finns ett förslag om en anmälningsskyldighet som i praktiken skulle göra alla offentliganställda, därmed även merparten av Sveriges bibliotekarier, skyldiga att informera Migrationsverket och Polismyndigheten när de kommer i kontakt med personer som vistas i Sverige utan tillstånd. Vi anser att detta är en oacceptabel ordning och utgör en allvarlig inskränkning i bibliotekslagens syftesbeskrivning och även i folkbibliotekariernas yrkesroll.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8. Bibliotekstjänster för nationella minoriteter, punkt 6 (S)

av Lawen Redar (S), Azadeh Rojhan (S), Magnus Manhammar (S), Ewa Pihl Krabbe (S) och Louise Thunström (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:3110 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 20 och

2024/25:3193 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 18 och
bifaller delvis motionerna

2024/25:1745 av Jan Riise m.fl. (MP) yrkande 4,

2024/25:1747 av Jan Riise m.fl. (MP) yrkande 3 och

2024/25:1935 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 4.

Ställningstagande

Satsningen på bibliotek för de nationella minoriteterna är ett initiativ som syftar till att stärka och främja tillgången till litteratur, kultur och information för Sveriges nationella minoriteter. Dessa minoriteter, som inkluderar samer, tornedalingar, sverigefinnar, romer och judar, har alla unika språk och kulturella traditioner som är viktiga att bevara och vidareutveckla. Genom att inrätta och stödja minoritetsbibliotek, både fysiska och digitala, kan man säkerställa att de nationella minoritetsgrupperna ges bättre möjligheter att få tillgång till material på sina modersmål och om sina kulturer. En central del av

satsningen är att förbättra tillgången till böcker och medier på minoritetsspråken. Det inkluderar allt från barnböcker till akademisk litteratur och populärlitteratur. Runt om i landet kan fler människor få möjlighet att utforska och upprätthålla sitt språkliga och kulturella arv. Det kan handla om allt från författarbesök och bokcirklar till språkkurser och kulturella utställningar. De nationella minoritetsbiblioteken servar kommuner, skolor och folkbibliotek i hela Sverige. Den nationella satsningen är även en del av Sveriges åtaganden enligt internationella konventioner och den nationella minoritetspolitiken. Genom att stödja minoritetsbibliotek visar staten sitt engagemang för att skydda och främja de nationella minoriteternas rättigheter, inklusive rätten till språk och kultur. Satsningen på nationella minoritetsbibliotek är därför en viktig del av arbetet för att främja mångfald, stärka minoriteternas kulturella självbestämmande och säkerställa att Sveriges kulturarv är inkluderande och representerar alla dess invånare. Vi menar att satsningar på de nationella minoritetsspråken och minoritetsbiblioteken ska stärkas och permanentas.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9. Bibliotekstjänster för nationella minoriteter, punkt 6 (V)

av Vasiliki Tsouplaki (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1935 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 4 och

bifaller delvis motionerna

2024/25:1745 av Jan Riise m.fl. (MP) yrkande 4,

2024/25:1747 av Jan Riise m.fl. (MP) yrkande 3,

2024/25:3110 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 20 och

2024/25:3193 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 18.

Ställningstagande

Kungliga biblioteket (KB) har i uppdrag att göra en satsning på de nationella minoriteternas bibliotek. Det omfattar de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Uppdraget innebär en satsning på de nationella minoriteternas bibliotek som resursbibliotek för finska, jiddisch, meänkieli, romani chib respektive samiska. Biblioteken ska vara en resurs för landets kommuner och för Sveriges nationella minoriteter judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Barn och unga är särskilt prioriterade. Uppdraget är en del av regeringens nationella biblioteksstrategi 2022–2025. Att alla bibliotek har ett utbud på de nationella minoritetsspråken

är en viktig symbolfråga. Enligt bibliotekslagen ska biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna bl.a. genom att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken.

Resursbiblioteken vänder sig främst till kommunal biblioteksverksamhet samtidigt som de ska stödja språkbärarna i direkt individuell kontakt. Det är ett komplext uppdrag som behöver långsiktighet för att göra skillnad. Att skapa medvetenhet om att resursbiblioteken finns och kan ge stöd kräver planering och resurser där stabilitet och långsiktig finansiering är grundstenar. Dessvärre är finansieringen av resursbiblioteken både otillräcklig och oklar. I dag finansieras verksamheten bara delvis av statliga medel. Vänsterpartiet anser att finansieringen behöver klarläggas och permanentas. Regeringen bör vidta åtgärder för att se över finansieringen av resursbiblioteken för de nationella minoritetsspråken för att dessa ska få en permanent och stabil finansiering.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

10. Bibliotekstjänster för nationella minoriteter, punkt 6 (MP)

av Mats Berglund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:1745 av Jan Riise m.fl. (MP) yrkande 4 och

2024/25:1747 av Jan Riise m.fl. (MP) yrkande 3 och

bifaller delvis motionerna

2024/25:1935 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 4,

2024/25:3110 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 20 och

2024/25:3193 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 18.

Ställningstagande

Enligt bibliotekslagen ska de nationella minoriteterna ägnas särskild uppmärksamhet och garanteras likvärdig biblioteksverksamhet oavsett var de bor i landet. Enligt lag ska en strukturerad dialog föras med grupperna för att utforma en angelägen biblioteksverksamhet. Att skydda och stärka språken och de kulturella identiteterna samt att bidra till barns utveckling av en flerkulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket är några av bibliotekens uppgifter. Kungliga biblioteket har i uppdrag att inrätta resursbibliotek för de nationella minoritetsspråken. Sådana särskilt utpekade resursbibliotek har till uppgift att stödja och bidra med kompetensutveckling, konsultativ verksamhet och medieförsörjning till biblioteken. Jag anser att det

är viktigt att säkra att resursbiblioteken får en tillräcklig och permanent finansiering för att kunna genomföra sina uppgifter. Med ett garanterat ekonomiskt stöd möjliggörs ambitionen att all utgivning på minoritetsspråken ska vara tillgänglig via biblioteken genom såväl e-böcker, barnböcker och tidskrifter som forskningspublikationer.

Finlandsinstitutets resursbibliotek bör särskilt uppmärksammas eftersom det saknas resurser för att möta ett växande intresse och ökande utlåning. Resursbiblioteksuppdraget och samverkan med Kungliga biblioteket har gett goda resultat, men bl.a. Finlandsinstitutets resursbibliotek menar att anslaget behöver stärkas ytterligare. Finansieringen har successivt minskat samtidigt som användningen och efterfrågan av bibliotekets tjänster ökar. Om anslaget inte stärks ytterligare finns det en överhängande risk att de insatser som gjorts hittills, bl.a. genom stärkta personalresurser och satsningar på barns och ungas läsning, går förlorade.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

11. Svenska språkets ställning, punkt 7 (SD)

av Alexander Christiansson (SD), Jonas Andersson (SD), Runar Filper (SD) och Anna-Lena Hedberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1346 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 3 och
avslår motion

2024/25:2958 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 11.

Ställningstagande

Bibliotekslagen specificerar att biblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt några prioriterade grupper. Dessa grupper är personer med funktionsnedsättning, personer som tillhör någon av de nationella minoriteterna och personer med annat modersmål än svenska utöver de nationella minoritetsspråken. Vi stödjer till fullo att särskild uppmärksamhet riktas mot de nationella minoritetsspråken och till personer med funktionsnedsättning. Däremot anser vi inte att de som har ett annat modersmål än svenska, eller något av de fem nationella minoritetsspråken, ska vara prioriterade av det svenska biblioteksväsendet. Vi konstaterar att denna grupp är mycket omfattande och att det kan bli oerhört kostsamt och ansträngande för biblioteken att på ett trovärdigt sätt uppnå denna målsättning. Inte minst kan det bli en övermäktig uppgift för de små biblioteken och filialerna runtom i

landet. Litteratur på andra språk än svenska och de nationella minoritetsspråken bör därför enbart vara aktuellt att prioritera i utbildningssyfte och i de fall en svensk upplaga av boken inte finns tillgänglig. Kravet att prioritera böcker på alla världens språk bör därför strykas från bibliotekslagen.

Samtidigt är det viktigt att understryka att denna förändring är en fråga för biblioteket och huvudmannen i fråga. Samlingar av utländsk litteratur har givetvis ett stort värde, vilket gör det självklart att vårda de samlingar som finns och i mån av utrymme fortsätta att köpa in internationell litteratur där man så anser befogat.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12. Svenska språkets ställning, punkt 7 (C)

av Catarina Deremar (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:2958 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 11 och

avslår motion

2024/25:1346 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Språket är en nyckel för att kunna förstå sig själv, kommunicera med andra och delta aktivt i samhällslivet. Ofta när det talas om språket är fokus på vikten av att behärska svenska för att kunna klara skolan och få ett arbete. Ibland handlar det om hur andra språk än svenska ska behandlas i Sverige. Återkommande är samtal om och förslag på ytterligare åtgärder för att främja läsning. Det görs satsningar på läsning och det är viktigt och bra men språket är så mycket mer än så. De institutioner som man brukar tala om är ofta skolan och biblioteken. Men språket finns, behövs och utvecklas överallt i samhället. Alla har inte samma språkliga förutsättningar att delta i samhället fullt ut av olika skäl, men i samhället finns ett gemensamt ansvar för att bidra till språklig delaktighet och en inkluderande demokrati. Därför bör regeringen låta göra en bred översyn av hur samhället kan bidra till en ökad språklig delaktighet.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

13. Nordiska språk, punkt 8 (SD)

av Alexander Christiansson (SD), Jonas Andersson (SD), Runar Filper (SD) och Anna-Lena Hedberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2024/25:1301 av Runar Filper (SD) och
2024/25:1345 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 7.

Ställningstagande

Vi skandinaver har genom historien fram tills nu kunnat prata med varandra på våra respektive språk. Om det varit svårt att förstå har vi artikulerat tydligt, anpassat språket till mottagarens nivå och talat långsammare. Detta har varit gängse över de svensk-norsk danska gränserna och språken har aldrig ersatts av engelska, som dessutom har långt ifrån samma språkuppbyggnad som de skandinaviska språken. Det som gör danskan svårare än norskan för oss svenskar, är inte språket i sig eftersom skriftspråket är väldigt likt norskan, utan det är själva uttalet som vi många gånger tycker är väldigt svårt. Den skandinaviska språkförståelsen har varit ganska unik eftersom det är tre olika språk där vi ändå kunnat förstå varandra. Den ömsesidiga nordiska språkförståelsen har tyvärr blivit allt sämre och något grundläggande är på väg att gå förlorat – våra band till historien och våra språkliga rötter. Med vetskap om detta dystra framtidsscenario bör åtgärder vidtas. Enligt den svenska läroplanen ska alla elever få undervisning i nordiska språk. Men skolundervisningen i nordiska språk måste högre upp på agendan och ges än mer utrymme i läroplanen. Det finns bra undervisningsmaterial på de nordiska språken för att ge yngre generationer bättre förståelse av de skandinaviska grannspråken norska, danska och svenska. Skolväsendet bör ta fram idéer för att utveckla undervisningen i nordiska språk och inspireras av konkreta exempel på lektionsupplägg och utbyten och samarbeten i Norden. Det borde vara aktuellt från förskolan, grundskolan och gymnasiet t.o.m. vuxenutbildningen. Språkkunskaper ger möjligheter till fortbildning, arbete och kulturell berikning. Syftet med undervisningen i de nordiska språken bör i första hand inte vara att lära sig prata norska eller danska utan att lära sig förstå och kommunicera med personer som talar och skriver på ett annat nordiskt språk. Språkförståelse och att kommunicera mellan språken borde tas in i svenskundervisningen för att lära sig identifiera likheter och skillnader mellan grannspråken i tal och skrift och att ha utbyten med elever från andra nordiska länder.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

14. Skrivregler för ortnamn, punkt 9 (SD)

av Alexander Christiansson (SD), Jonas Andersson (SD), Runar Filper (SD) och Anna-Lena Hedberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1341 av Anna-Lena Hedberg m.fl. (SD) yrkande 9 och

avslår motion

2024/25:417 av Markus Wiechel m.fl. (SD).

Ställningstagande

Enligt kulturmiljölagen (1988:950) ska god ortnamnsd iakttas vid statlig och kommunal verksamhet. Det innebär att hävdvunna ortnamn inte ändras utan starka skäl och svenska, samiska, meänkieli och finska namn ska så långt som möjligt användas samtidigt på kartor samt vid skyltning och övrig utmärkning i flerspråkiga områden. Trots ovanstående lagtext har vi sett en utveckling där Lantmäteriet för några år sedan började stryka många av de svenska ortnamnen på landets fjällkartor. Kvar blir då enbart de ursprungliga samiska namnen. Motivet till förändringen är att man på Lantmäteriet upplevt att det varit rörigt att ha med både den svenska och den samiska stavningen. Vår uppfattning är att det är principiellt felaktigt att radera de svenska ortnamnen i fjällvärlden eftersom det också bidrar till att radera ut minnet av de svensktalande människor som i åtminstone hundratals år har bott och verkat i områdena. Förfarandet är inte bara principiellt felaktigt utan har också orsakat praktiska problem. De samiska namnen är inte alltid allmänt kända, vilket har skapat förvirring och svårigheter. Turister har fått svårare att hitta platser som folk pratar om på kartan och SOS Alarm har svårt att tyda den samiska stavningen. Polis och fjällräddning har vittnat om att den nya ordningen skapat förvirring och tidsförlust i samband med larm- och nödsituationer. Det är en förvirring som i värsta fall skulle kunna leda till att människoliv går förlorade. Det är uppenbart att det idag finns allvarliga brister i tillsynen och tillämpningen av de lagreglerade bestämmelserna in god ortnamnsd. Därför anser vi att Lantmäteriets reform bör rivas upp. Regeringen bör återkomma med förslag om hur tillämpningen av de lagreglerade bestämmelserna om god ortnamnsd ska skärpas så att både de svenska och de samiska namnen exponeras på ett tydligt sätt.

15. De nationella minoritetsspråkens ställning, punkt 10 (SD)

av Alexander Christiansson (SD), Jonas Andersson (SD), Runar Filper (SD) och Anna-Lena Hedberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1421 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkandena 3, 6 och 8 samt avslår motionerna

2024/25:1745 av Jan Riise m.fl. (MP) yrkande 6,

2024/25:1747 av Jan Riise m.fl. (MP) yrkande 2 och

2024/25:1935 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 13.

Ställningstagande

FN:s organisation för utbildning, vetenskap och kultur (Unesco) klassar samtliga samiska språk som hotade. Med detta menas att de som talar något av de samiska språken försvinner eller övergår till att tala ett annat större språk. Minoritetsgruppers språk har genom historien förtryckts, försumrats och övergetts över hela världen. Dock kan språk återupptas och återfå kraft i nya generationer där det finns intresse för kulturarv och rötter. Genom att bl.a. undervisa om, synliggöra och forska om språket kan trenderna förstärkas ytterligare. En viktig del kan också vara att författa skrifter och böcker inom och på språket för kommande generationers skull. Det sydsamiska kulturcentret Gaaltije bedriver en mångfasetterad verksamhet som syftar till att främja det sydsamiska språket, samisk kultur och historia och samiskt näringsliv i regionen. Gaaltije fyller en viktig funktion i bevarandet av såväl det sydsamiska språket som samiskt kulturarv. Dock har man under lång tid varit beroende av projektstöd, vilket ger en lång osäkerhet. Här är det viktigt att utreda vilka resurser som krävs för att säkra Gaaltijes framtida fortlevnad. Under delar av 1900-talet fanns bl.a. ett förbud mot att tala det egna modersmålet, vilket i praktiken innebar att t.ex. barnen inte fick prata samiska i skolan. Detta bidrog starkt till att talandet av de samiska språken minskade och att den nya generationen inte fick möjligheten att lära sig språket ordentligt. Särskilt utsatt har sydsamiskan varit, eftersom språkbytesprocessen har pågått under en längre tid i det sydsamiska området än i det nordsamiska. I området togs många nybyggen upp från 1600-talet och långt in på 1800-talet. Det dominerande språket blev svenska även på grund av att man trängde undan renskötseln mer och mer. Cirka 700 personer talar idag sydsamiska i Sverige. Kultur och språk har starka band till varandra och följer ofta trender sida vid sida. Därför är bevarandet av den samiska kulturen extra viktig även när det

gäller språket. Det är framförallt en fråga om identitet, rötter, ursprung och kulturellt arv. Med anledning av detta är det av stort värde att arbeta för bevarandet av de samiska språken eftersom de är en del av såväl det samiska kulturarvet som det svenska, då samerna även är ett urfolk i Sverige.

I Norge har man sett betydelsen av att ha en fristående samisk högskola genom inrättandet av den samiska högskolan i Kautokeino 1989, vilken är det enda helt samiska högre utbildningsinstitutet. Dock riktar sig den samiska högskolan i Kautokeino i första hand till samer i norra Norge med samiska som modersmål, då nordsamiska är det huvudsakliga undervisningsspråket. Möjligheterna för samer som talar ett annat samiskt språk, samer med norska, svenska eller finska som modersmål eller övriga intresserade av den samiska kulturen att studera vid högskolan kan således vara mycket begränsade. Med anledning av detta är det av stor betydelse att tillsammans med övriga nordiska länder med samisk befolkning inrätta ett gemensamt samiskt språkcentrum för att säkra den samiska utbildningen och forskningen inom Sápmi även för icke-nordsamisktalande studenter och forskare.

Genom åren har åtgärder för språkrevitalisering genomförts för att stärka samtliga nationella minoritetsspråk men fler åtgärder behövs. För att bevara de nationella minoritetsspråken behövs mer långsiktiga revitaliserings-satsningar. Framförallt behöver vi höja kunskapsläget när det gäller vilka åtgärder respektive minoritetsspråk är i behov av eftersom språkens livskraft skiljer sig åt. Den svenska minoritetslagstiftningen syftar till att garantera Sveriges nationella minoriteters rättigheter, däribland deras rätt till språk och kultur. Eftersom språket fyller en central funktion för bevarandet av kulturer, bör en utredning genomföras, som syftar till att identifiera långsiktiga satsningar som behövs för bevarandet och revitaliseringen av varje nationellt minoritetsspråk.

16. De nationella minoritetsspråkens ställning, punkt 10 (V)

av Vasiliki Tsouplaki (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1935 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 13 och
avslår motionerna

2024/25:1421 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkandena 3, 6 och 8,

2024/25:1745 av Jan Riise m.fl. (MP) yrkande 6 och

2024/25:1747 av Jan Riise m.fl. (MP) yrkande 2.

Ställningstagande

Samernas bibliotek är ett av resursbiblioteken för nationella minoriteter och finns i den svenska delen av Sápmi i Jokkmokk. Bibliotekets samlingar innehåller böcker och annat samiskt material för både barn, unga och vuxna. Från samernas bibliotek kan man låna böcker på flera samiska språk från Sápmis fyra länder (Sverige, Norge, Finland och Ryssland). Det finns även möjligheter för biblioteken att köpa in medier på nationella minoritetsspråk via andra länder. I Norge ges det t.ex. ut betydligt fler titlar på samiska än i Sverige. En ytterligare möjlighet att öka utbudet av böcker vore att fördjupa samarbetet om utlåning mellan bibliotek i olika länder. Regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över ett möjligt samarbete mellan de nordiska biblioteken för att det ska bli möjligt att låna böcker från andra nordiska länder på olika samiska språk.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

17. De nationella minoritetsspråkens ställning, punkt 10 (MP)

av Mats Berglund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:1745 av Jan Riise m.fl. (MP) yrkande 6 och

2024/25:1747 av Jan Riise m.fl. (MP) yrkande 2 och

avslår motionerna

2024/25:1421 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkandena 3, 6 och 8 samt

2024/25:1935 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 13.

Ställningstagande

Något som drabbat den sverigefinska minoriteten är att många har förlorat sina finska språkkunskaper och i stället har svenska som sitt förstaspråk. Detta är en följd av språkbytesprocessen, dvs. att allt fler övergår till att tala svenska i allt fler sammanhang. Det svenska majoritetsspråket dominerar och finskan tenderar att bli ett språk som endast talas i hemmen och familjemedlemmar emellan. Många sverigefinnar har aldrig eller bara bristfälligt fått lära sig skriva och läsa på sitt modersmål i skolan. Det har förekommit en språkdiskriminering som stigmatiserat användandet av det finska språket. En följd av språkdiskrimineringen är att det idag råder brist på finsktalande personal i kontakterna med det offentliga, inte minst inom äldreomsorgen. På grund av en åldrande finskspråkig befolkning i Sverige finns önskemål om och behov av att kommunicera på finska. Jag vill att tillgången till finsktalande

personal i offentlig sektor generellt förbättras, och för detta krävs att fler får möjlighet att använda, utveckla, lära sig och föra vidare språket. För språkets revitalisering i Sverige är det viktigt att samla in och tillgängliggöra sverigefinska begrepp och termer som utvecklas inom ramen för den sverigefinska språkvården.

Synliggörandet av de nationella minoriteterna och minoritetsspråken i samhället genom public service är också av stor betydelse för att åstadkomma en ökad medvetenhet och kunskap om de nationella minoritetsspråken. Med public service ges minoritetsspråken en mer självklar plats i samhället. Det främjar möjligheten att ta del av sitt minoritetsspråk och sin kultur i hela Sverige. I det kommande sändningstillståndet, från 2026, vill Miljöpartiet att programutbudet på de nationella minoritetsspråken ska öka. Det behövs både mer nyhetsinslag och mer kulturinslag för att hålla minoritetskulturer och minoritetsspråk levande. Även möjligheterna till gränsöverskridande samarbete mellan Sverige, Finland och Norge när det gäller tidningar på finska, meänkieli och samiska bör undersökas.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

18. Litteraturpolitik, punkt 11 (S)

av Lawen Redar (S), Azadeh Rojhan (S), Magnus Manhammar (S), Ewa Pihl Krabbe (S) och Louise Thunström (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3110 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 16 och
bifaller delvis motionerna

2024/25:1774 av Mats Berglund m.fl. (MP) yrkande 46 och
2024/25:1932 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 13.

Ställningstagande

Vi är särskilt bekymrade över den rådande situationen när det gäller barns läsförståelse. Av landets 15-åringar är det ca 18 procent som inte når upp till basnivån i läsförståelse, enligt 2018 års Pisaresultat, vilket är grundläggande för fortsatt lärande. Samtliga undersökningar av skolelevers läskunskaper konstaterar att det finns samband mellan elevers läsförmåga och deras familjers socioekonomiska status. Mödravårds- och barnavårdscentraler är viktiga aktörer för att tillsammans med folkbiblioteken informera och vägleda föräldrar om vikten av barns språkutveckling genom högläsning och läsning för och med barnen. Trots att det i budgetpropositionen för 2024 konstaterades

att satsningen på stärkta bibliotek har bidragit till ett ökat utbud av biblioteksverksamhet i hela landet upphörde satsningen. Däremot föreslogs en satsning på folkbibliotekens läsfrämjande verksamhet där insatser för barn och unga ska prioriteras. För detta anslås 40 miljoner kronor per år 2024–2026. De satsningar som regeringen gör är bra men inte tillräckliga. Vi socialdemokrater vill verka för ökade insatser för barns och ungas läsande, och vi menar att regeringen bör överväga att införa en mångfald av åtgärder för att stimulera läsningen. Vi tror inte att det enbart ska vara skolans och bibliotekens ansvar. Uppmärksamhet bör även riktas till föräldrar och deras möjlighet och ansvar för att stödja sina barns läsutveckling. Sammanfattningsvis behövs det en rad insatser. Bokbranschen och svenskarnas läsvanor har genomgått stora förändringar de senaste 20 åren. Läsandet har sjunkit och det säljs färre tryckta böcker. Branschen uttrycker också en oro för den konstnärliga kvaliteten i skönlitteraturen och för hur AI påverkar t.ex. översättare. Därför vill vi uppmana regeringen att ta initiativ till en utredning om hur man kan stödja och främja litteraturproduktion i Sverige.

19. Litteraturpolitik, punkt 11 (V)

av Vasiliki Tsouplaki (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1932 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 13 och

bifaller delvis motionerna

2024/25:1774 av Mats Berglund m.fl. (MP) yrkande 46 och

2024/25:3110 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 16.

Ställningstagande

Vi ser att det finns en mängd aktuella utmaningar inom litteratursektorn som behöver adresseras politiskt. Den senaste större litteraturpolitiska utredningen gjordes 2012 och propositioner och satsningar har sedan dess främst varit inriktade mot läsfrämjande verksamhet och biblioteksfrågor. För en heltäckande litteraturpolitik behöver man ta ett helhetsgrepp kring alla delar i det litterära ekosystemet, dvs. även skapande, förmedling och distribution. Svenska folkets sätt att ta del av litteratur har förändrats radikalt de senaste åren. De strömmade ljudböckerna tar allt större plats och köpen av fysiska böcker minskar. Från att strömningstjänsterna hade 8,5 procent av marknaden 2016 hade andelen ökat till hela 35 procent 2023. Fysiska böcker köps dessutom allt oftare på nätet och bokhandlarna får en tuffare situation. Idag

saknar hälften av landets kommuner en bokhandel. De nya affärsmodellerna har inneburit lägre ersättningar per läst bok och avtalen mellan strömningsplattformarna och förlagen är sällan transparenta för författarna. De stora ekonomiska bekymmer som många delar av branschen upplever har väckt intresset för mer reglering men också för en översyn av stöden hos olika myndigheter. Kulturtidskrifterna som kan fördjupa det litteraturpolitiska samtalet och hjälpa oss navigera bland all litteratur som ges ut har haft samma stödnivå i 40 år.

Sverige var först ut bland jämförbara länder med att avskaffa de fasta bokpriserna 1970 och som på så många andra områden har vi gått väldigt långt i strävan efter avreglering. Men vi behöver bara gå till våra grannländer för att få exempel på en mer politiskt styrd kultursektor. Den norska boklagen som började gälla 2023 reglerar bl.a. fast pris, rabatter, vinstmarginaler och leveransplikt för pappersböcker. Många länder har också statliga stöd för den fysiska bokhandeln. Ett annat format för boken i den digitala eran är e-boken. Rättighetsavtalen ser annorlunda ut för en elektronisk bok som kan lånas ut i obegränsade upplagor än för den fysiska boken. Biblioteken har länge påtalat problemet med de höga kostnaderna för att låna ut e-böcker. Det är påfrestande för folkbiblioteken som redan har det tufft ekonomiskt. Författarförbundet larmar om att avsaknaden av ett nationellt grepp kring digitaliseringsfrågor som denna riskerar att privatisera biblioteken inifrån eftersom e-böckerna tillhandahålls i appar som ägs av privata företag och som därmed kontrollerar utbudet. Nästa stora fråga att hantera knackar redan på dörren - Hur ska vi se på användningen av AI för att generera litteratur och illustrationer och imitera ljudboksuppläsare? Vänsterpartiet anser att det kan behövas politiska åtgärder för att lösa en del av dessa frågor; andra kan förhoppningsvis de olika delarna av branschen själva hantera. Jag menar dock att en utredning som tar ett helhetsgrepp behövs som stöd för alla aktörer. Regeringen bör tillsätta en litteraturpolitisk utredning för att adressera de utmaningar som beskrivits ovan och genomlysas hela det litterära ekosystemet.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

20. Litteraturpolitik, punkt 11 (MP)

av Mats Berglund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1774 av Mats Berglund m.fl. (MP) yrkande 46 och

bifaller delvis motionerna

2024/25:1932 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 13 och

2024/25:3110 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 16.

Ställningstagande

I Pisa-studien från 2023 var de svenska resultaten i läsförståelse tillbaka på samma nivåer som 2012, vilket då var det sämsta resultat som uppmätts. Den sjunkande läsförmågan bland barn är ett resultat av den bristande likvärdigheten i skolan. Elevers socioekonomiska bakgrund har en allt större påverkan på deras resultat. Satsningar på läsundervisning, inköp av böcker och läsfrämjande åtgärder i skolan är därmed avgörande för att främja läsningen. Det är av mycket stor betydelse att regeringen följer utvecklingen efter propositionen om skolbibliotek som lades fram under hösten, så att den får den avsedda effekten att alla elever i hela landet får tillgång till väl fungerande och bemannade skolbibliotek. Men det behövs också ett fungerande ekosystem för litteraturen med bra villkor för författare, förlag, bokhandlare, folkbibliotek m.fl. Barn behöver läsande förebilder, och då behöver hela samhället präglas av att böcker och läsning blir ett naturligt inslag i vardagen. Sverige behöver en utvecklad litteraturpolitik. En utredning är ett första steg. Vi vill även ta vidare det framgångsrika arbete som gjorts efter Läsdelegationens förslag: bemannade skolbibliotek, ett långsiktigt förstärkt läsfrämjandearbete inklusive satsning på Läsfrämjandeinstitutets modell och mer läsning i skolan. Vi behöver inte symboliska åtgärder utan ett läsfrämjandelyft med reformer som gör skillnad. Samtidigt bör situationen för författare ses över. Ersättningarna är ofta låga och ljudbokens inträde medför utmaningar. En översyn av hela litteraturpolitiken behöver göras med inriktningen att författares villkor behöver förbättras i ett fungerande ekosystem för boken. I Norge har man nyligen infört en boklag, och den kommer att vara viktig att följa. En viktig men ofta osynlig länk i litteraturens kedja står översättarna för. Det är därför viktigt att i en översyn av litteraturpolitiken uppmärksamma även den yrkesgruppen och stärka dess status.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

21. Litteraturproduktion, punkt 12 (SD)

av Alexander Christiansson (SD), Jonas Andersson (SD), Runar Filper (SD) och Anna-Lena Hedberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1336 av Alexander Christiansson m.fl. (SD) yrkande 6 och avslår motion

2024/25:1932 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 11.

Ställningstagande

Nyligen förhandlade vi sverigedemokrater, tillsammans med regeringen, fram ett nytt mediestöd. I utredningen och framtagandet av propositionen gjordes bedömningen att tidskrifter inte skulle omfattas av det nya mediestödet. Stödet till kulturtidskrifter fördelas av Kulturrådet och regleras i förordningen (2010:1058) om statsbidrag till litteratur, kulturtidskrifter och läsfrämjande insatser. I det nya mediestödet har ett demokrativillkor ställts upp, vilket innebär att en aktör inte kan ta emot mediestöd om aktörens verksamhet inte vilar på en demokratisk grund. Däremot kan man konstatera att ett par aktörer som tar emot stöd för kulturtidskrifter inte är organisationer som vilar på en demokratisk grund. Vår politik för statsbidrag till medier och civilsamhället är tydlig – de som tar emot stöd ska vara organisationer som vilar på en demokratisk grund, och kontrollen och uppföljningen av de utbetalda medlen ska vara tillräcklig. Statliga utbetalningar till organisationer som inte står bakom grundläggande demokratiska värderingar har varit ett problem i Sverige under lång tid. Tillsammans med regeringen har vi genom exempelvis demokrativillkor vid bidragsgivning till civilsamhället, påbörjat arbetet med att få bort de odemokratiska krafter som tar emot statligt stöd. För att säkerställa att inga odemokratiska aktörer tillåts ta emot stöd för kulturtidskrifter menar vi att regeringen bör införa samma demokrativillkor som ställs upp i mediestödet.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

22. Litteraturproduktion, punkt 12 (V)

av Vasiliki Tsouplaki (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1932 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 11 och

avslår motion

2024/25:1336 av Alexander Christiansson m.fl. (SD) yrkande 6.

Ställningstagande

Det kulturella utbudet för den som är döv eller har en hörselnedsättning har ökat. Fler scenföreställningar teckentolkas och hörselslingor finns i allt fler lokaler. Inom public service utvecklas ny teknik för textning av radio och tv-

program. Det är dock viktigt att inte textning helt ersätter teckenspråkiga program utan det utbudet måste också öka. Särskilt viktigt är det för barn som ännu inte lärt sig läsa att få tillgång till kultur och medier på teckenspråk under sin uppväxt. Både för sin språkliga utveckling och för känslan av inkludering i samhället. Det råder även en stor brist inom litteraturområdet. Forskning visar att barn som får tillgång till böcker genom högläsning och egen läsning utvecklar sitt ordförråd snabbare än andra barn. I dagsläget finns knappast något utbud av svensk teckenspråkig litteratur. Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) hade fram till 2014 ett uppdrag att ta fram böcker och det utbudet är tillgängligt via lånetjänsten Legimus som sköts av Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) och som sedan distribueras via biblioteken. De allra flesta titlar är alltså mer än tio år gamla och för att få tillgång till en teckenspråkig bok ska bibliotekarien bränna den på en dvd till låntagaren. Mycket få gör det i dag och de flesta titlar är läromedel för elever. Sedan 2018 har MTM ansvar för att främja litteratur på teckenspråk. Man har sedan dess ett pilotprojekt för att bl.a. reda ut frågor om upphovsrätt och möjliga samarbeten med förlag. Man har på prov tagit fram två titlar som finns på Youtube för strömning men myndigheten har i dag inget uppdrag att producera fler filmer. Det är viktigt att man tar fram modernare distributionsätt för ökad tillgänglighet av både befintligt och framtida utbud och att någon aktör får långsiktig finansiering för att få upp volymerna. Även SPSM och Utbildningsradion har visat intresse, utöver MTM. Det här är en fråga som behöver lösas så snabbt som möjligt. Regeringen bör omgående utse en myndighet eller annan offentlig aktör som ansvarar för produktion och distribution av litteratur på teckenspråk.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

23. Läsandeåtgärder och kulturkanon, punkt 13 (S)

av Lawen Redar (S), Azadeh Rojhan (S), Magnus Manhammar (S), Ewa Pihl Krabbe (S) och Louise Thunström (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3110 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 23 och
avslår motionerna

2024/25:1774 av Mats Berglund m.fl. (MP) yrkande 47 och
2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 31.

Ställningstagande

Regeringen har aviserat att den ska införa en kulturkanon. Tyvärr saknas en genomgripande analys av varför en kulturkanon behövs, vilka problem den avser att adressera och vad den ska tjäna för syfte. Om projektet syftar till att stärka gemenskapen genom att öka barns och ungas litterära referensramar och därmed få till stånd en svensk samhällsdebatt om olika litterära verks verkshöjder bör samtliga partier ingå i ett samtal om utformning och syfte. I brist på vilja till blocköverskridande samtal finns det en stor risk att projektet snarare utformas exkluderande och i nationalistisk eller entydig politisk riktning. Man ska också vara vaksam på att en kanon rentav kan vara kontraproduktiv och skapa ett statligt rättesnöre i fråga om vad som är god litteratur, tvärtemot den gängse uppfattningen att politiken ska hålla armlängds avstånd. Problemet med en kanon är att den blir ett fast riksdagsbeslut som i ett givet tidsögonblick fastställer en norm. Däremot ser vi inga problem med sammanställningar som kan användas av lärare och bibliotekariéer för att lyfta representativ litteratur, som t.ex. klassiker och litteratur av dokumenterat hög kvalitet. Sådana sammanställningar och antologier har alltid funnits inom skolväsendet. Vi har svårt att se att den enda lösningen på att allt färre läser, framförallt barn och unga, är en lista med t.ex. Röda rummet och Gösta Berlings saga. Den betydande samhällsutmaningen är att alltför många barn i det svenska samhället saknar kunskaper i djupläsning. För att bemöta denna betydande utmaning behövs i stället läsåtgärder. En kanon kommer inte att kunna vända den negativa trenden när det gäller läsning.

Regeringen avser även att, för skilda kulturformer, tillsätta fristående expertkommittéer som ska ta fram förslag på en svensk kulturkanon. Förslaget har mött massiv negativ kritik från kulturbranschens organisationer och företrädare, där Svenska Akademiens kritik särskilt bör nämnas. Vår uppfattning är att en kanon inom övriga områden, t.ex. inom konst, design och film, inte bör införas förrän införd litterär kanon har utvärderats. Om det ska finnas en litterär kulturkanon bör det vara en bred kanon som ständigt växer och förändras och som utgör en grund för gemenskap och delaktighet.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

24. Läsandeåtgärder och kulturkanon, punkt 13 (MP)

av Mats Berglund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2024/25:1774 av Mats Berglund m.fl. (MP) yrkande 47 och

2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 31 och
avslår motion

2024/25:3110 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 23.

Ställningstagande

Den sjunkande läsförmågan bland barn är ett resultat av den bristande likvärdigheten i skolan. Elevers socioekonomiska bakgrund har en allt större påverkan på deras resultat. Satsningar på läsundervisning, inköp av böcker och läsfrämjande åtgärder i skolan är därmed avgörande för att främja läsningen. Det är av mycket stor betydelse att regeringen följer utvecklingen efter propositionen om skolbibliotek som lades fram under hösten, så att den får den avsedda effekten att alla elever i hela landet får tillgång till väl fungerande och bemannade skolbibliotek. Men det behövs också ett fungerande ekosystem för litteraturen med bra villkor för författare, förlag, bokhandlare, folkbibliotek m.fl. Barn behöver läsande förebilder och då behöver hela samhället präglas av att böcker och läsning är ett naturligt inslag i vardagen.

Jag vill även ta vidare det framgångsrika arbete som gjorts efter Läsdelegationens förslag om bemannade skolbibliotek, ett långsiktigt förstärkt läsfrämjandearbete inklusive en satsning på Läsfrämjandeinstitutets modell och mer läsning i skolan. Vi behöver inte symboliska åtgärder utan ett läsfrämjandelyft med reformer som gör skillnad.

Miljöpartiet har under åren i regering drivit på hårt för att stärka barns läsning. Vi införde en läsa-skriva-räkna-garanti för att säkra att inget barn går igenom lågstadiet utan att skolan vidtagit åtgärder om det finns problem med läsningen. Vi har genomfört ett stort paket för läsfrämjande med tidiga läsinsatser för små barn och deras föräldrar och böcker till förskolan. Vi har inrättat ett läsråd och stärkt folkbiblioteken runt om i landet. Lärare, bibliotekariéer, föreningar och föräldrar har ansträngt sig för att vända trenden med att unga läser allt mindre och vi har kunnat se positiva tecken. Under 2021 ökade läsningen av tryckta böcker med 6 procentenheter inom gruppen 16–29-åringar jämfört med året före. Det är glädjande, men vi har långt kvar tills vi kan tala om att vi har lyckats. En negativ signal i samma undersökning är att andelen föräldrar som läser högt för sina barn minskar. Under 2022 ökade den dagliga läsningen hos ungdomar jämfört med 2020 och läsningen hade inte minskat i någon åldersgrupp. Fortsatt politiskt fokus på det läsfrämjande arbetet krävs och att reformen med bemannade skolbibliotek genomförs fullt ut.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

25. Digital tillgång till kultur, punkt 14 (SD)

av Alexander Christiansson (SD), Jonas Andersson (SD), Runar Filper (SD) och Anna-Lena Hedberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:1346 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 1 och

2024/25:1348 av Anna-Lena Hedberg m.fl. (SD) yrkande 2 och
bifaller delvis motion

2024/25:1932 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 15.

Ställningstagande

Sverige är ett av världens mest digitaliserade länder. Det har synliggjort både risker och möjligheter. Samtidigt är stora delar av vårt samlade arv och källmaterial ännu inte digitaliserat, vilket riskerar såväl bevarande som tillgänglighet och forskning i framtiden. Digitaliseringen skapar också nya möjligheter att synliggöra och levandegöra delar av vårt kultur- och kunskapsarv. Utöver exempelvis det litterära arvet krävs tillgång också till digitaliserade tidningar och tidskrifter, audiovisuellt material, utredningar och riksdagstryck. Våra nordiska grannländer har i flera avseenden kommit betydligt längre i digitaliseringen av bibliotekstjänster och visat på flera möjligheter. För ökad nordisk likvärdighet och samordningsmöjligheter bör det vara en uttalad ambition att Sverige under en tioårsperiod digitaliserar merparten av vad som har getts ut i landet. Det kräver naturligtvis en nationell åtgärdsplan, vilket påpekats i den nationella biblioteksstrategin i vilken det finns förslag till utformning.

Regeringen bör vidta föreslagna åtgärder. Ledordet bör vara kompatibilitet och användarvänlighet i det fortsatta arbetet då bibliotekens tjänster görs tillgängliga för användarna utifrån det sätt de söker kunskap. Sverigedemokraterna har tidigare föreslagit ett nationellt lånekort. Förslaget till nationell biblioteksstrategi understryker betydelsen av ett nationellt bibliotekskort som gäller vid landets samtliga bibliotek och leder till sökordsoptimering, länkade data, användning av och anknytning till existerande söktjänster samt kollaborativa lösningar. Litteraturbanken har i samverkan med andra aktörer under flera år låtit digitalisera Sveriges skönlitterära arv och skilda verk inom humaniora. Uppbyggnadsfasen anses nu avslutad, vilket innebär att digitaliseringen skulle kunna accelerera, men det krävs en permanent statlig finansiering för att säkra verksamheten. Utöver det skrivna ordet är det talade ordet en viktig del av vårt samlade kulturarv.

Analoga audiovisuella samlingar är i dag utspridda hos olika arkiv, museer och bibliotek. I en tid av skilda tolkningar av sanningen och när ny teknik möjliggör manipulation av bilder och ljud är stora delar av dessa samlingar särskilt värdefulla att bevara ur ett källkritiskt perspektiv, eftersom de speglar vad som faktiskt har hänt och sagts. Det är emellertid ett arbete som måste prioriteras och tillförsäkras resurser eftersom livslängden för viss utrustning är mycket begränsad.

Digitaliseringen har även förändrat hur kultur konsumeras, och scenkonsten är inget undantag. Under pandemin såg vi en ökning av strömmade teaterföreställningar och digitala evenemang, vilket erbjöd nya möjligheter men också nya utmaningar. Medan digitaliseringen har gjort scenkonst tillgänglig för en bredare publik, särskilt de som inte kan närvara fysiskt, har den också inneburit en kamp för traditionella scener att anpassa sig och förbli relevanta. Den digitala konkurrensen ställer krav på att scenkonsten utvecklar nya format och förmedlingssätt utan att förlora den unika närvaro och intimitet som kännetecknar liveframträdanden. Vi värnar om en kultur som kan nå så många som möjligt men vill samtidigt inte försvåra för våra kulturarbetare, och vi anser därför att man bör se över hur en mer digital tillgång till kultur kan påverka våra kulturutövare i Sverige.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

26. Digital tillgång till kultur, punkt 14 (V)

av Vasiliki Tsouplaki (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1932 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 15 och
bifaller delvis motionerna

2024/25:1346 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 1 och

2024/25:1348 av Anna-Lena Hedberg m.fl. (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Redan i förslaget till nationell biblioteksstrategi 2019 föreslogs att arbetet för ett digitalt nationalbibliotek skulle påbörjas. Där skulle ansvaret för digitaliseringen av det litterära arvet kunna läggas, liksom en universell sökfunktion för att kunna nå bibliotekens resurser. I dag driver många olika bibliotek sina egna digitaliseringsprojekt och resultatet blir fragmentiserat och svårt att överblicka för vanliga läsare, studenter och forskare. Arbetet med ett digitalt nationalbibliotek behöver påbörjas för att detta ska kunna bli

verklighet. Jag menar att regeringen bör återkomma med förslag om hur Sverige kan få ett digitalt nationalbibliotek där det litterära arvet görs tillgängligt för alla.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Särskilda yttranden

1. De nationella minoritetsspråkens ställning, punkt 10 (S)

Lawen Redar (S), Azadeh Rojhan (S), Magnus Manhammar (S), Ewa Pihl Krabbe (S) och Louise Thunström (S) anför:

Vi har i kommittémotion 2024/25:3110 yrkandena 21 och 22 gett uttryck för vårt partis ställningstagande om en fortsatt satsning på språkcentrum för de nationella minoriteterna och om att stärka de nationella minoritetskulturerna i Sverige. Med anledning av att dessa yrkanden kommer att behandlas i betänkande 2024/25:KU28 vill vi ge uttryck för vårt partis ståndpunkt även i detta betänkande.

Vi menar att de nationella minoritetsspråken och kulturerna måste bevaras, utvecklas och överföras till framtida generationer. De har sedan länge varit en viktig del av vårt lands kulturella och språkliga mångfald. De språkcentrum som stöds av staten har visat sig vara centrala aktörer för att bevara och utveckla de nationella minoriteternas språk och kulturarv. Genom att ge språkcentrumen möjlighet att arbeta långsiktigt och stabilt blir det möjligt att säkerställa att deras värdefulla arbete kan fortsätta. En otillräcklig finansiering skulle innebära att mycket av det arbete som gjorts skulle vara förgäves. Vi vill därför att finansieringen fortsätter och permanentas om sammanlagt 39 miljoner kronor årligen för språkcentrumen för finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och de samiska språken.

Att stärka de nationella minoritetskulturerna i Sverige är avgörande för att bevara mångfald, främja inkludering och säkerställa att dessa kulturer kan blomstra och utvecklas. Insatser som möjliggör detta är bl.a. att stärka skolornas språkprogram för de nationella minoritetsspråken, att utveckla läromedel på samiska, meänkieli, finska, romani chib och jiddisch samt att fortbilda lärare i de nationella minoritetsspråken. Andra viktiga åtgärder är att stärka de nationella minoritetsbiblioteken, att ge nationellt stöd till kulturella evenemang såsom festivaler, konstutställningar och teaterföreställningar samt att stärka medieproduktionen på minoritetsspråken.

2. Motioner som bereds förenklat, punkt 15 (SD)

Alexander Christiansson (SD), Jonas Andersson (SD), Runar Filper (SD) och Anna-Lena Hedberg (SD) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt förslag i kommittémotioner som finns i bilaga 2. När det gäller dessa förslag hänvisar vi till de senaste ställningstaganden som gjorts av företrädare för vårt parti i motsvarande frågor i bl.a. betänkande 2022/23:KrU10 och 2022/23:KrU6. Vi vidhåller de synpunkter som förts fram men avstår från att ge uttryck för dem i detta betänkande.

3. Motioner som bereds förenklat, punkt 15 (V)

Vasiliki Tsouplaki (V) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt förslag i en kommittémotion som finns i bilaga 2. När det gäller detta förslag hänvisar vi till de senaste ställningstaganden som gjorts av företrädare för vårt parti i motsvarande frågor i bl.a. betänkande 2022/23:KrU8. Jag vidhåller de synpunkter som förts fram men avstår från att ge uttryck för dem i detta betänkande.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2024/25

2024/25:128 av Tomas Eneroth (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om satsningar på blåsmusik och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:152 av Mirja Räihä och Per-Arne Håkansson (båda S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behövliga offentliga satsningar inom musikområdet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en statlig musikutredning bör tillsättas och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:417 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra den svenska benämningen av Kaliningrad till Königsberg och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:436 av Serkan Köse (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att modernisera biblioteken som lärcenter genom digital infrastruktur, utbildning av bibliotekspersonal och utökade öppettider och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:793 av Jamal El-Haj (-):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att studera förutsättningarna för att öka det statliga stödet till offentliga bibliotek i landet och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:958 av Martin Ådahl (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla Dalhalla till en nationell sommarscen för Kungliga Operan för att därmed stimulera spridning av operakonsten såväl geografiskt som befolkningsmässigt och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1072 av Gudrun Brunegård (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en nationell Astrid Lindgren-dag, då författarens gärning uppmärksammas på ett särskilt sätt, och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1076 av Gudrun Brunegård (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att riksdagen bör uttala sin uppfattning att tillkännagivandet av mottagare av litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne (Alma) ska ske i Vimmerby och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1288 av Carita Boulwén (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att alla barn ska få lära sig teckenspråk i tidig ålder och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1301 av Runar Filper (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att stärka den skandinaviska språkförståelsen och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1336 av Alexander Christiansson m.fl. (SD):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa demokrativillkor för bidrag till kulturtidskrifter och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1341 av Anna-Lena Hedberg m.fl. (SD):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hur tillämpningen av de lagreglerade bestämmelserna om god ortnamnsd ska kunna skärfas och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1345 av Runar Filper m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om balansen mellan ett levande språk och vikten av enhetlig kommunikation över hela befolkningen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för språkenhetlighet bland befolkningen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga ändringar i språklagen så att även punktskriften omfattas och tillkännager detta för regeringen.

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över hur det svenska språkets särart kan bevaras genom att hämta inspiration från isländsk språkpolitik och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta initiativ för att upprätthålla den nordiska språkförståelsen och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1346 av Runar Filper m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda den nationella biblioteksstrategins förslag om stärkta nationella digitala bibliotekstjänster och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge berörda aktörer och institutioner i uppdrag att ta fram en åtgärdsplan för hur biblioteken ska värnas som studiemiljö och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om översyn och revidering av bibliotekslagen i syfte att stärka svenska språkets ställning och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1348 av Anna-Lena Hedberg m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur en ökad digital tillgång till kultur påverkar kulturutövare i Sverige, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Riksteatern bör få möjlighet att utveckla sin verksamhet i linje med det som anförs i motionen och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1417 av Runar Filper m.fl. (SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bevara, levandegöra och samla kunskap om utlandssvenskarnas dialekter och kulturer och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna att göra Folkmusikens hus i Dalarna till ett nationellt folkmusikcentrum och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1421 av Michael Rubbestad m.fl. (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna till åtgärder för att säkra sydsamiskans fortlevnad och förvaltning samt höja språkets status och tillkännager detta för regeringen.

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna att tillsammans med övriga nordiska länder med samisk befolkning inrätta ett gemensamt samiskt språkcentrum och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda långsiktig språkrevitalisering för de nationella minoritetsspråken och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1737 av Mikael Oscarsson och Magnus Oscarsson (båda KD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör inrätta ett svenskt kulturcenter i Jerusalem och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1745 av Jan Riise m.fl. (MP):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en långsiktig finansiering av resursbibliotek för de nationella minoriteterna och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheterna till gränsöverskridande samarbete mellan Sverige, Finland och Norge vad gäller tidningar på finska, meänkieli och samiska och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1747 av Jan Riise m.fl. (MP):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra och revitalisera användningen av det finska språket bland sverigefinländarna och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa en långsiktig finansiering av Finlandsinstitutets resursbibliotek och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1754 av Jan Riise m.fl. (MP):

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Giron Sámi Teáhter ska utgöra nationalscen och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1774 av Mats Berglund m.fl. (MP):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Kulturrådet i uppdrag att se över infrastrukturen för bild- och formkonsten och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att utveckla litteraturpolitiken och tillkännager detta för regeringen.

47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra ett läsfrämjandelyft med konkreta reformer och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1932 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen omgående bör utse en myndighet eller annan offentlig aktör som ansvarar för produktionen och distribution av litteratur på teckenspråk, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en litteraturpolitisk utredning för att adressera de utmaningar som beskrivits ovan och genomlysa hela det litterära ekosystemet och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inga folkbibliotek ska drivas av vinstdrivande företag och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om hur Sverige kan få ett digitalt nationalbibliotek där det litterära arvet görs tillgängligt för alla, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:1935 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder för att se över finansieringen av resursbiblioteken för de nationella minoritetsspråken i syfte att dessa ska få en permanent och stabil finansiering och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över ett möjligt samarbete mellan de nordiska biblioteken för att det ska bli möjligt att låna böcker från andra nordiska länder på olika samiska språk och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till att inrätta en nationalscen för Sápmi och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2021 av Susanne Nordström m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att utreda hur och med vilka begränsningar man kan tillgängliggöra textdata från Kungliga biblioteket och Riksarkivet för att träna AI-modeller och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2049 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson och Mats Sander (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över sökbarheten för att länder och språk på bibliotek ska vara sökbara under den begynnelsebokstav som anger landet och språket och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2958 av Catarina Deremar m.fl. (C):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta ett helhetsgrepp för att främja språket som grund för delaktighet i samhället och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3110 av Lawen Redar m.fl. (S):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till dialog med dansutbildningarna, företrädare för dansen, både institutionerna och de fria utövarna, samt dansscenerna i Sverige för att förbättra dansens infrastruktur i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda den svenska musikens villkor och förutsättningar och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över frågan om en förlängning av blåsmusiksatsningen och beakta att prioritera frågan i sin styrning av ansvarig myndighet och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en konsekvensanalys av nedskärningarna på de nationella scenerna och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta Kungliga Operans förslag Alternativet och att verka för en blocköverskridande överenskommelse avseende Kungliga Operans renovering och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta initiativ till en utredning om hur man ska stödja och främja litteraturproduktion i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en konsekvensanalys av nedläggningar av folkbibliotek och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en fortsatt satsning på nationella minoriteternas bibliotek och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om inrättandet av en kulturkanon och tillkännager detta för regeringen.

24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om angiverilagens tillämpning på våra folkbibliotek med hänsyn tagen till bibliotekslagen och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hur angiverilagen skulle kunna påverka folkbibliotekariernas yrkesroll och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bildkonst, arkitektur och design och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Form/Design Centers nationella uppdrag och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hemslojd och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3193 av Ida Karkiainen m.fl. (S):

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att permanenta satsningarna på resursbibliotek och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3217 av Amanda Lind m.fl. (MP):

31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att prioritera barns, ungas och familjers läsning och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet

Motion	Motionärer	Yrkanden
15. Motioner som bereds förenklat		
2024/25:152	Mirja Räihä och Per-Arne Håkansson (båda S)	1 och 2
2024/25:958	Martin Ådahl (C)	
2024/25:1072	Gudrun Brunegård (KD)	
2024/25:1076	Gudrun Brunegård (KD)	
2024/25:1288	Carita Boulwén (SD)	2
2024/25:1345	Runar Filper m.fl. (SD)	1, 2, 4 och 6
2024/25:1346	Runar Filper m.fl. (SD)	2
2024/25:1348	Anna-Lena Hedberg m.fl. (SD)	3
2024/25:1417	Runar Filper m.fl. (SD)	4 och 6
2024/25:1737	Mikael Oscarsson och Magnus Oscarsson (båda KD)	3
2024/25:1932	Nooshi Dadgostar m.fl. (V)	14
2024/25:2049	Ann-Charlotte Hammar Johnsson och Mats Sander (båda M)	